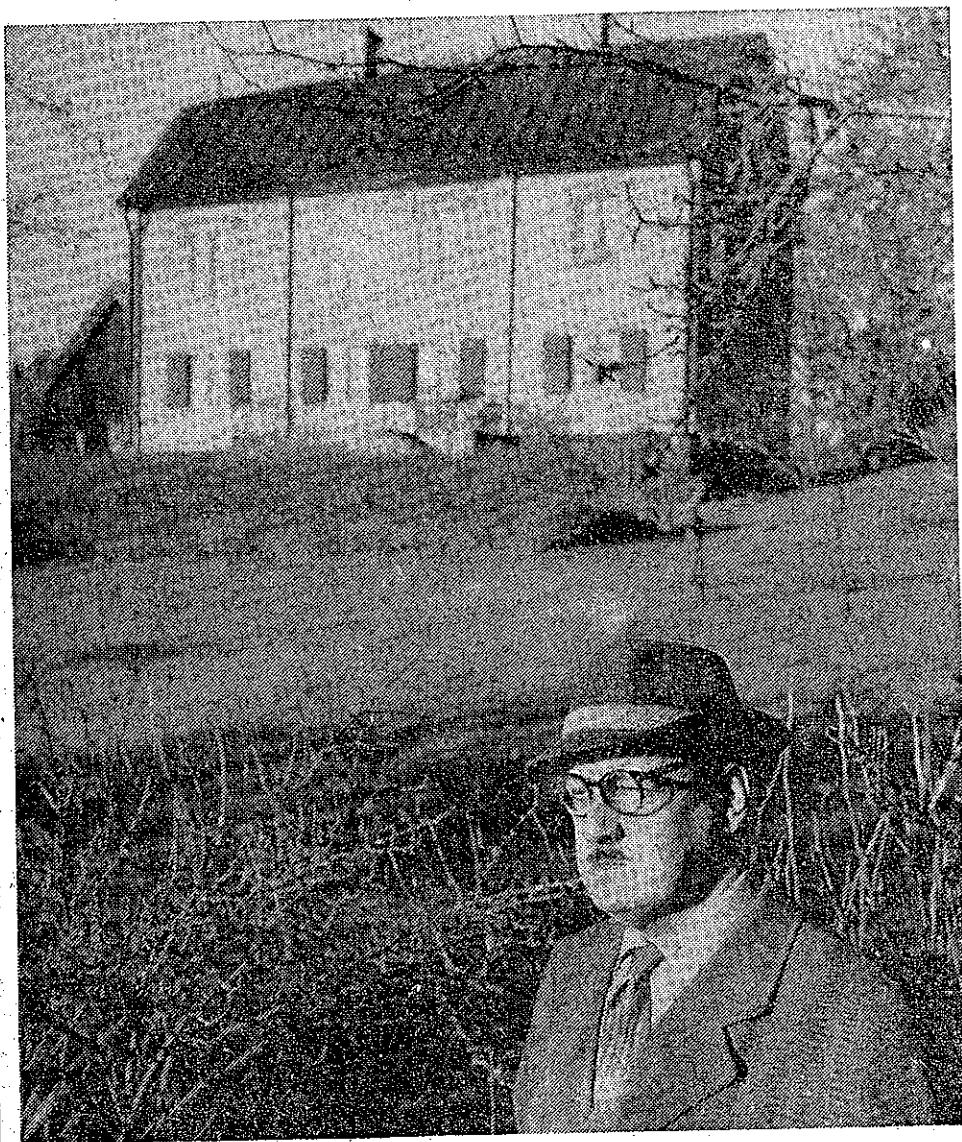

Stolpe 'studerar' vid Sommens strand

Doktor Sven Stolpe, som i dagarna tillträder en professur i Rom, har ägnat tio år av forskning åt drottning Kristina. Nu kommer han att ge Den Heliga Birgitta lika lång tid. Och därför har han inrättat ett nytt hem

åt sig vid Sommens strand i Målexander, där han köpt Stjärnesands säteri. Detta blir alltså högborgen och utgångspunkten för Birgitta-studierna. Men först gäller det Rom och inte förrän om fem-sju år kommer han att

slä sig ner för gott i sitt nya hem. Tidningen har besökt honom, och i ett reportage på sid. 5 avslöjas Stolpes närmaste planer. På bilden ses han utanför mangårdsbyggnaden på Stjärnesand.

SVEN STOLPE FANN FRISTAD

VID SOMMENS STRAND

Torsdagen den 7 december 1961

Stjärnesand centrum för Birgitta-studier

Vid Sveriges vackraste sjö, Sommen, har Sven Stolpe funnit sin fristad och en utgångspunkt för en planerad tioårig Birgitta-forskning. Det är Stjärnesand i Malexander, som han av en händelse "kom över" i våras och som han under sommarens och höstens lopp rustat upp och moderniserat till en idealisk högborg för forskningsarbetet, nära till Aspanäs och nära till Vadstena med Birgitta-minnena. — Men innan arbetet kommer i gång skall dr Stolpe vara professor. I dagarna reser han till Rom som sådan för föreläsningar, parade med eget forskarjobb, och stannar där i fyra-fem år. Men sen slår han sig ned i Stjärnesand för gott.

Stjärnesands ståtliga mangårdsbyggnad har ett sagolikt läge alldeles invid en av Sommens vackraste vikar i hägnet av hängbjör-

kar och ekar. Makarna Stolpe har redan hunnit akklimatisera sig i Sommen-landskapet och satt en personlig prägel på hemmet, trots att det i jämförelse med Valåsen i Värmland, där de tidigare bott, ter sig en smula förkrympt. Här är ju bara (!) nio rum mot Valåsens 22.

— Men Valåsen var en tarvlig gammal lada mot detta sobra herresäte, säger Stolpe. Det var en händelse jag kom att hitta Stjärnesand med dess milsvida utsikt över den underbara kristallklara sjön, fjärran från städer och industrier, och jag fann att huset var av hög estetisk klass och med lätta förändringar också kunde bli högmodernt och praktiskt.

— Drottning Kristina fick tio år

av mitt liv. Nu räknar jag med att ge den heliga Birgitta lika många med Stjärnesand som en av operationsbaserna, säger den flitige forskaren, som ju tidigare också ägnat Jeanne d'Arc en god del av sitt nit.

— Att det blivit just kvinnor? Tja, jag vet inte, men kanske därför att kvinnor i regel upplever religionsproblemet djupare än män. Men jag har ju också skrivit om en rad manliga religiösa gestalter.

— Jag förbereder faktiskt en svit på tre stora kvinnoporträtt. Jeanne d'Arc gav jag en alldeles ny tolkning av — Jeanne som mystiker. Jag har nyligen fått medhåll i min för många chockerande uppfattning av professor Jean Guilton i Paris, som är en stor man.

BILDERNA:

● Målningar och skulpturer av historiska och litterära gestalter finns det gott om i Sven Stolpes nya hem, drottning Kristina, Strindberg, Ibsen. I forskarverkstaden arbetar dr Stolpe under Karl den XII:s överinseende. Bilden ovan t. h.

● En rofylld plats är det Sven Stolpe funnit vid Sommens strand, fjärran från städer och industrier. Stjärnesand ligger idylliskt intill sjökanten, i hägnet av björkar och ekar. Nedan.

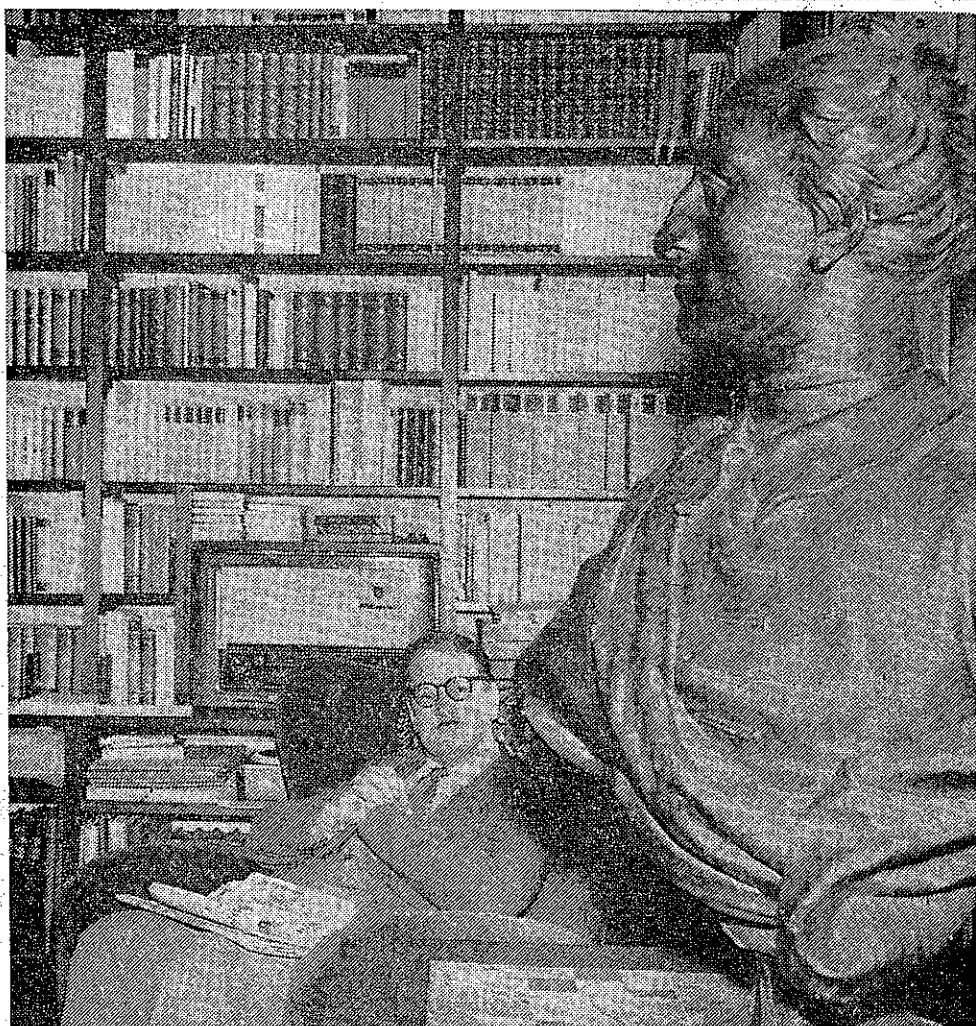

Förbereder bok om Dag Pjäs, roman

Det är nu ganska längesen man fick se något direkt skönlitterärt i Stolpes produktion, men nu börjar det äntligen röra sig i fantasin efter alla år av forskande, säger han och presenterar sina närmaste planer.

Just nu lägger han sista handen vid tredje bandet av sina memoarer, skriver på smärre Birgitta-avhandlingar och har just utgett en Birgitta-antologi på tyska samt en antologi franska noveller i översättning.

— Nu förbereder jag en bok om Dag Hammarskjöld — ett fascinerande ämne och en fascinerande personlighet. Mitt hopp är att nästa år kunna få fram ett skådespel, "Klara", som skall behandla Klarakvarteret i Stockholm. Klara kommer också att figurera i en romantrilogi, som leker mig ihågen. Jag hoppas få första delen färdig nästa år och trilogin skall spela i en provinsstad, i Uppsala och, som sagt, i Klara.

"Drottning Kristina i Rom 9.3.61 sargad av barndomens år"

Författaren och filosofie doktor Sven Stolpe, som slagit den hittills vedertagna skolboks bilden av drottning Kristina i spillror och därmed åstadkommit åtskilligt gnabb och vapengny bland de lärde — han kom på onsdagen till en nära nog fullsatt Wallenbergssal i Linköping — där han delade med sig lite insides — och inte så lite heller — från forskningarna i Rom om drottningens liv och kriser där. Arrangör var Linköpingsavdelningen av Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet och Studieförbundet medborgarskolan.

Talaren levandegjorde dessa barockens år så väl att applåderna aldrig ville ta slut. Så blev då publiken också belönad med absolut premiärvisning av de märkliga och unika laveringar och teckningar som hennes säkre hovkrönikör med ritsått Nikodemus den yngre åstadkommit. Dessa år alltså en del av de godbitar i puzzle som förvägrats andra ambitiösa forskare alldestund de avvissats från de katolska arkiven såsom jesuitarkiven — "i all synnerhet som de inte alltid hade rent samvete" — och inkvisitionens arkiv.

Och så redogjorde doktor Stol-

pe förstas för sin uppfattning i frågan och lade fram sina skäl och bevis. Kristina lämnade inte Sverige därför att hon var katolik, nöjeslysten eller nonchalant, utan av plikt känsla. Hon hade fått den uppfattningen i unga år att hon inte kunde få normala barn — en blockering som hörde samman med att hennes moder fött tre andra barn som det inte stod rätt till med, med att hennes moder var mentalt sjuk, en stolla, (som enständigt nekade att begrava sin make Gustaf Adolf två de närmaste åren efter hans död den grufliga stanken till trots. Etc.) och att Kristina uppfostrades helt befängt som en pojke. Hon kom att avsky barnafödandet med tillsats av skräck, men var i livets alla andra skiftet allt annat än bigott. Hon skrev glödande kärleksbrev bl. a. till en kardinal! Den okuvliga, samlade arvmassan med starka komponenter av högmood och strålende intelligens drev henne att lära känna vargarna i människorna på många livets områden och kom hon till sist i tillknäppt mysticism att uppfatta livet som grus. Men detta kan blott Sven Stolpe berätta om och låter sig inte lätt summeras.

Många spår av Rom hos konvertiten Madonnan ställd på solurets plats

Det går inte att komma undan katolicismen, när man talar med Sven Stolpe. Detta är ingen konvertit, som snobbar med sin religion, men han är en stridbar förkämpe för den katolska kyrkan och det är inte nådigt att polemisera om den saken med honom. Överallt i hemmet stöter man på Rom-

influerade detaljer och i trädgården står madonnan på piedestal.

Där andra sätter upp vindflöjlar och solur, där har Stolpe monterat upp sin madonna, som med halvslutna ögonlock och bedjande händer blir symbolen för frid och fred. — Men Stolpe tror inte på freden i dagens politiska läge:

56 böcker på morgonen Frun översättarhjälp

Sven Stolpe är och har varit en produktiv herre. Och man blir inte förvånad, när han deklarerar att han inte någon fritid haft. Men det är morgonstunden, som har guld i mun för honom.

— Jag arbetar på allvar endast tidigt på morgnarna. Mellan klockan sex och nio har alla mina 56 böcker kommit till. Vilket inte innebär att jag sen lagt mig på soffan. Jag arbetar faktiskt resten av dagen också.

— Hobbies, sport? Sällan. Förr seglade jag ibland, men nu tillåter inte min dåliga rygg sådana sträpar.

Men naturligtvis finns kärleken till sön och vita segel kvar och har väl spelat sin roll i valet av nytt hem invid Sommens strand.

☐ Trist översätta dumma författare...

Utöver sitt forskningsarbete, det egna litterära skapandet, essäistiken och kritikerjobbet har Sven Stolpe också haft en massa översättningsarbeten och även blivit känd som en av Sveriges ledande

översättare. Ger det egentligen så mycket av personlig stimulans att bara översätta? Översättaren förblir ju oftast anonym, medan författaren kommer i rampluset.

— För att bli en god översättare ska man visserligen kunna utländska språk, men framför allt måste man kunna skriva — svenska. Översätta är ett krävande och trist jobb. Man är spikad att följa en författare, även när han är slapp och dum.

— Jag har översatt kanske 100 böcker. Jag gör så, att jag översätter ett drama på ett eller högst två dygn och en roman på högst en vecka. Sedan får min hustru kontrollera översättningen. Det svåraste jag översatt är Theilhard de Chardins "Fenomenet människan", som just utkommit. Men den arbetade min hustru om så grundligt, att hon med all rätt står ensam som översättare!

— Jag väntar det värsta — ryska krav på Sverige. Dess bättre tycks Sverige inte ha en tanke på att kapitulera, även om det skulle bli ryska baser i Finland. Vårt läge var ju lika utsatt förut. Någon räddning för världen tror jag inte på. — I materiell mening. Ryssland är mänsklighetens sista bö-

Reportage Text o. bild: Ewe

del. Med Jarl Hjalmarson vill jag också säga att hellre dör vi än blir slavar som polacker, rumäner, ungrare...

☐ "Ateisterna bestämmer över kyrkan..."

Att bli katolik är bara att gå längre in i sanningen, hävdar Sven Stolpe kategoriskt.

— Egentligen blev jag katolik redan 1934, då jag skrev min första katolska bok. I en så hållningslös och liberal kyrka som den svenska kan jag inte stå kvar. Där har man ju en ny teologi i varje

socken! Det kan icke vara Kristi kyrka.

— En rad präster har på sistone gått över från svenska kyrkan till Rom, ofta beroende på "kvinno-prästeriet", vilket jag tycker är groteskt, men framför allt beroende på det faktum att den svenska kyrkan i sista hand får sin lära bestämd av riksdagen, där gott ateister kan sitta i majoritet.

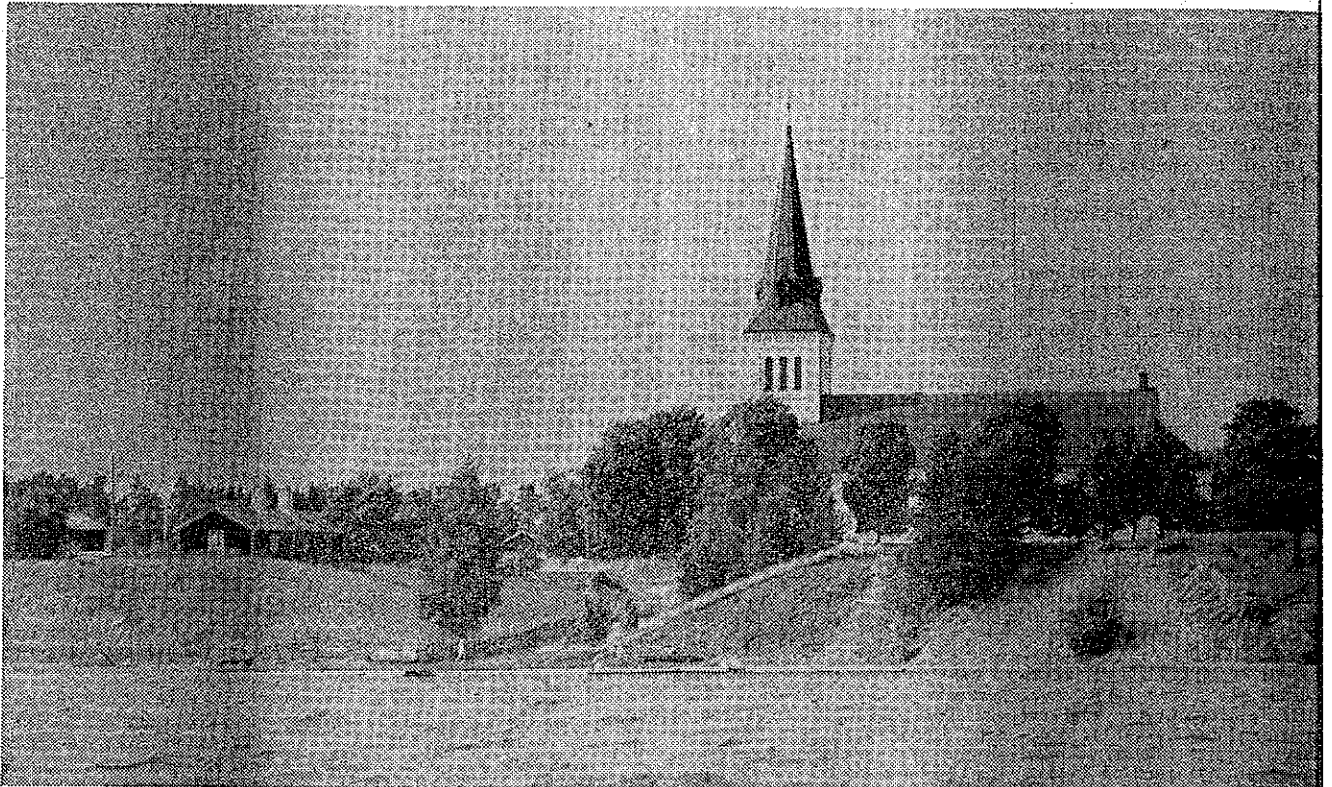
☐ Giertz och Rosendal hjärtevänner...

Trots sin katolska övertygelse har dock dr Stolpe många vänner inom den svenska kyrkan, det skäms han inte för att berätta. Inte bara vänner, som han så att säga formellt sympatiserar med eller högaktar, utan personliga hjärtevänner...

— Jag beundrar biskop Bo Giertz och kyrkoherde Gunnar Rosendal. Båda är mina bästa vänner. Men jag kan ändå inte förstå att de inte vill släppa Luther, som ställt till med så mycket eländ!

— Jag har i den svenska kyrkan naturligtvis alla mina sympatier på högkyrklighetens sida, men jag är också nära vän med liberala präster. Manfred Björkqvist tillhör sålunda min personliga umgängeskrets.

Kyrka i fagert sommarlandskap

Vita ligger kyrkorna i sommargrönskan. Blå himmel över, blå vågor vid stranden som här i Malexander, vars kyrka fotografen fångat i sin slutna miljö. Det är Sommens vågor som ses i förgrunden

1961. 4/8.

Verksam Malexanderherde tar vemodsfyllt farväl

Kyrkoherde Stig Andersson tillsammans med makan Solveig och barnen Gunilla, Mats, Bengt och Torbjörn

öc. 30.12.-61.

Kyrkoherde Stig Andersson säger att han kom till Malexander för att lära sig bli präst — en uppgift som han från början inte tänkt sig, då han i stället haft planer på att utbildas sig till ingenjör. Göteborgs pojken Stig Andersson kom emellertid som nyvigd prästman till Malexander 1950 som vice pastor. Den vackra bygden vid sjön Sommen och folket där har helt fångat honom och hans familj, och även om man inte tar fel på var accenten i uttalet av "körkan" har sin rot så är han ändå av hela sitt hjärta Malexanderbo...

Den nya pastoratsindelningen gör att kyrkoherde Andersson (han är sedan 1952 t.f. kyrkoherde) måste lämna församlingen. Malexander kommer i fortsättningen att bilda pastorat tillsammans med Åsbo och Blåvik. Malexander och Blåvik skall skötas av en komminister, vilken tills vidare skall vara bosatt i Blåvik. Det blir komminister Nils Järnvammar som får ta sig an även Malexander. Hur ögarne kyrkoherde Andersson lämnar sin församling och hur ögarne församlingarna vill mista sin herde så är skiftet ändå definitivt. Men vart kyrkoherde Andersson skall ta vägen är ännu ej bestämt. Han är erbjuden en adjunktur i Hultsfred, men det är möjligt att han kommer att erhålla någon av de komministertjänster han sökt inom stiftet. Klarhet i detta får han dock först i mitten av januari. Tills dess bor familjen kvar i prästgården i Malexander.

Stor befolkningsminskning

I en avskedsintervju med Correspondenten omtalar kyrkoherde Andersson, att det under hans tid i Malexander skett betydande förändringar. Befolkningsminskningen torde närma sig 300 personer. Ett stort antal mindre ställen har lagts ner — framförallt gäller detta norra delen, där Boxholms AB äger mesta marken, samt på Pinudden. Genom att det i hög grad varit ungdomar som gett sig iväg har man fått en mycket hög medelålder. Det är i första hand städerna Linköping, Mjölby och Vadstena som sugit åt sig ungdomarna. På senare tiden har man emellertid kunnat glädja sig åt en viss återflyttning. Man har tröttnat på skiftarbetet och jaktet och vänt åter till jorden och skogen. I själva kyrkbyn har invånarantalet stigit något genom nybebyggelse, en ökning som kan väntas fortsätta då Boxholms AB planerar uppföra ytterligare ett antal arbetarbostäder. I stort sett räknar dock kyrkoherde Andersson med att botten skall vara nådd. Årets befolkningsminskning väntas bli ganska liten.

Gott förhållande präst — församling

Geografiskt sett är enhetligheten påtaglig i Malexander — detsamma gäller för den andliga "geografien", menar kyrkoherde Andersson. Uppslutningen kring kyrkan och dess verksamhet är god och vardagsförhållandet mellan präst och församling har varit det bästa tänkbara. Samarbetet inom kyrkorådet har präglats av stor enighet och en positiv vilja att på bästa möjliga sätt lösa uppkomna problem. Beträffande den rent kyrkliga verksamheten uttalar kyrkoherde Andersson sin

glädje över att även de unga i så hög grad funnit kyrkan som sitt andliga hem. En påfallande ökning har kunnat noteras beträffande antalet nattvardstillfällen och nattvardsgäster. En söndagsskola samt en ungdomskrets har även varit i verksamhet. På grund av de stora avstånden samt den stora utflyttningen har det emellertid sina problem att samla ungdomarna till regelbundna sammankomster, framförallt gäller detta äldrearna över konfirmationsåldern.

Kyrkoherde Andersson noterar vidare, att man fått en ny, modern prästgård, vilken man hoppas snart skall bli besatt på nytt. Ett stort arbete är återuppbyggandet och färdigställandet av den flyttade Birgittastugan. Stommen är uppförd och huset är under tak. Något församlingshem i traditionell mening är det inte tänkt att det skall bli, därtill är utrymmena alltför begränsade. Riktigare är väl att beteckna den som ett vardagskomplement till kyrkan, där sykreter, ungdomsgrupper, studiecirklar och mindre samlingar kan få plats. För större sammankomster har man ju Föreningshuset att tillgå.

En hembygdsentusiast...

Kyrkoherde Stig Andersson har varit ordförande och den drivande kraften inom Malexanders hembygdsförening. Iordningställandet av den gamla vackra gården Södra Sand till hembygdsgård har krävt många frivilliga arbetstimmar. Man har inte eftersträvat att förvandla den till något hembygdsmuseum, utan fastner att få fram en typisk gård från första hälften av 1800-talet. Detta arbete är nu i stort sett avslutat. Inte minst ungdomarna i bygden har livligt engagerat sig i denna uppgift, som i så hög grad präglats av kyrkoherde Anderssons känsla och intresse för den gamla vackra hembygdskulturen. Hans hembygdsintresse har också tagit sig uttryck i en rad bandinspelningar av kända röster i bygden samt uppteckningar. Få kan också som kyrkoherde Andersson fångla intresset i ett föredrag kring frågor av hembygdsaktörar och ge levande porträtt. När den stora uppgiften med Södra Sand i stort sett är slutförd hoppas han att hembygdsföreningen skall få mera tid att gripa sig an andra närliggande uppgifter. En hembygdsförening bör vara en levande faktor i dagens samhälle.

Kyrkoherde Andersson har varit knuten till flera andra arbetsuppgifter, bl. a. som ordförande i barnavårdsnämnden, men uppgiften som präst och församlingssherde har varit den väsentligaste.

— Det känns vemodigt för mig och min familj att bryta upp efter dessa år av ro och lugn i denna vackra bygd, säger kyrkoherde Andersson, och här instämmer makten Solveig. Jag känner stort tacksamhet över tiden som varit och att jag här fått tjäna som präst. Inför uppbrötet är det min främsta önskan att Ordet skall föras ut och bli levande för de många goda församlingssborna. Kyrkan har ett angeläget ärendet i denna så allvarsmättade tid.

Kyrkoherde Andersson håller sin avskedspredikan i samband med söndagens högmässa. Thor

"Vänligheten från vår sida betyder inte att Ni skall bli sittande här hela dagen." Man rycker till och läser orden på det tryckta lilla kortet, som står lutat mot brevvägen på det väldiga skrivbordet. På andra sidan bariären av papper, manuskriptbuntar, tidningsklipp och brev sitter författaren, filosofie doktorn och säteriägaren Sven Stolpe ivrigt och livligt talande. Är vänligheten ett sken? Eller är den lika äkta som den berömda vreden?

England har sina arga unga män. Sverige har Sven Stolpe, född 1905. Hans eld är en av de största i landet, vare sig han bränner akademiska meständares skrifter eller sänder skopor av lågande vrede över skinnknutar och andra folkhemiska företeelser.

Sven Stolpe är katolik sedan 1934. Han räknar Vadstena som sin katolska hemförsamling; det passar bra för den som har Birgitta som flerårigt arbetsprojekt framför sig. Till massan i Vadstena far familjen Stolpe på söndagarna den fem mil långa vägen från Stjärnesands säteri, den nya utgångspunkten för alla stolpeiska operationer.

Stjärnesand — namnet är lika vackert som den bygd det är förknippat med, en vik av sjön Sommen i Malexander. Men miniatyrsäteriet har inte fått sitt namn av någon Atterbomsk romantiker utan är snarare betingat av historiska fakta: gården Sanden eller Norra Sanden blev under 1600-talet Stjärnesand efter släkten Stiernma, som då bebodde gården och fick den förklarad som säteri.

*

Valärens herrgård i Värmland, som familjen tidigare hyrde av domänstyrelsen, hade 22 rum och Stjärnesand har bara nio. Men man får anpassa sig, finna sig i att all den franska litteraturen inte går in på ena matsalsväggen utan måste delas upp i ytterligare två bokhyllor uppe på arbetsrummet. Den hemnavarande familjen är inte så stor längre: förutom fru Karin, född von Euler, består den bara av 10-åriga Lisette, som går i skola i Malexander och är skolljus av bara farten. Stjärnesand har också sina uppenbara fördelar: Sommens vatten tillhör det klaraste man kan finna. Sommen-rödingen har en medelvikt på 4 kg, tysnaden är stor och andaktsfull. Här hörs bara lantbrevbäraren, bussen och isen som råmar i vinterkvällarna.

Säteriets herre har ägnat tio år åt Kristina. Vad är naturligare än att han omgående visar in besökaren i salongen, där tre Kristinaporträtt pryder väggarna. Värdefullast är David Becks kopia av Pietro da Cortonas försvunna och länge eftersökta porträtt av den abdikerede svenska drottningen. Att det porträttet hyser på Stjärnesand är något av en sensation.

*

Dr Stolpes Kristinaforskningar har hittills resulterat i sju volymer; en åttonde, innehållande enbart vetenskapliga dokument och nya källor, kommer. Kristinabiografien översättes till sex språk förutom de nordiska. Vilken är anledningen till att just Kristina kom i intressets brännpunkt?

— Det var bokförläggare Georg Svensson som vid ett tillfälle framkastade förslaget att jag skulle skriva en bok om Kristina. Jag avböjde

men skrev senare ett skådespel om drottningen, som jag fortfarande har liggande. Under arbetet med det skådespelet kom jag underfund med att den gängse förklaringen till Kristinas abdikation — att hon skulle ha genomgått en religiös kris — inte kunde stämma. Jag började forska och hade turen att göra viktiga dokumentfynd i olika arkiv i Rom.

— Min tes är att drottning Kristina abdikerede därför att hon var rädd att föda ett monstrum till tronarvinge; hennes mor hade fött tre onaturliga barn. Antingen har jag fel eller också har en rad historiska storheter med Curt Weibull i spetsen tagit fullständigt miste!

Det vilar ingen osäkerhet eller ängslan över Sven Stolpes deklamationer. Uppsala-disputationen — "spektaklet" som han själv karakteriserade det i sitt slutanförande — omtalas i raljanta, polemiskt tillspejade formuleringar. Doktor Stolpe tycks finna ett icke så ringa nöje i tankarna kring stånehet vid sin disputation. — Men det blev ju ingen docentur?

— Trots docentbetyget! Vad skulle jag med en docentur? Inte ville jag sätta mig i Uppsala! Nu kan jag fritt bedriva mina Birgittaforskningar, tack vare amerikanskt finansiellt stöd, i Rom. Det ger mig också möjligheter att föreläsa var jag vill och när jag vill. I maj ska jag hålla en föreläsningsserie i Louvain.

*

Kristina har fått tio år, Birgitta kanske får lika lång tid. Dr Stolpe har under flera år gjort en rad Birgitta-fynd i Italien, Tyskland och Spanien. I mitten av januari reser han till Rom och blir där större delen av våren. Under de närmaste fem åren kommer han att vara hemma i Sverige bara på somrarna och jularna.

— Sedan hoppas jag bli bofast på Stjärnesand.

Birgittaforskningarna är dock bara en del av det kommande arbetsprogrammet. Memoarerna kommer att fortsätta. Tredje delen ligger färdig i manuskript på skrivbordet; den lämnas till tryck efter nyår. Den delen skildrar åren 1927—31, dvs. sanatorietiden och debutböckernas tid. Ett stort kapitel handlar om Dag Hammarskjöld, Sven Stolpes nära vän under många år.

Det skönlitterära författarskapet har legat i träde de senaste sex-sju åren för forskningens skull. Men nu ska det flöda romaner och skådespel igen. Sven Stolpe är full av entusiasm:

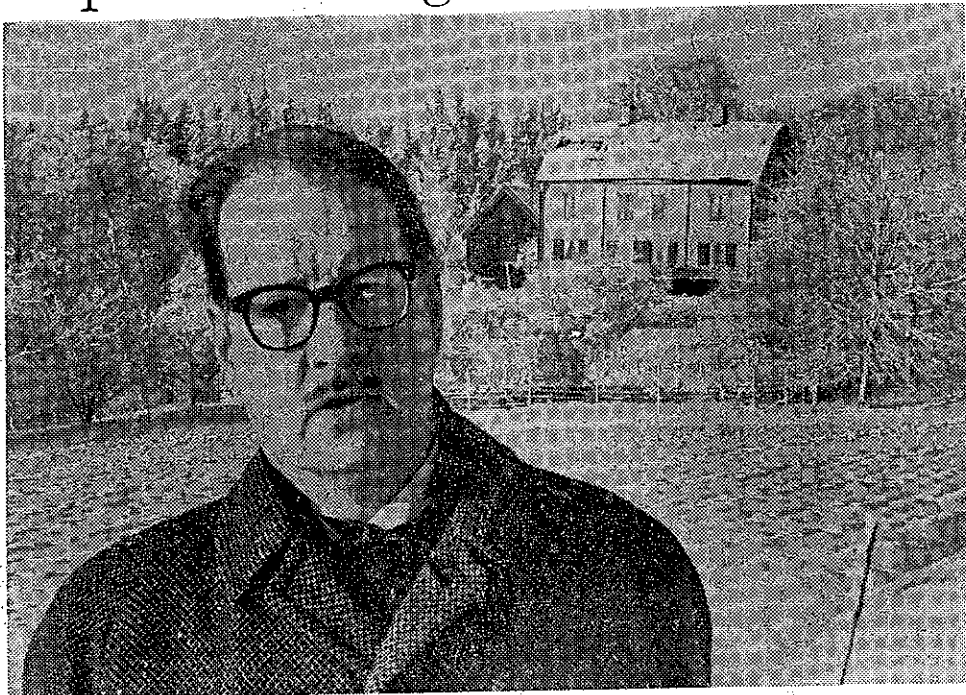
— Siita byxbaken på arkiv kan vem som helst göra! Diktning är något annat. Det känns som att komma in i en helt ny värld. Där är jag en fullständigt fri herre, slipper vetenskapens plöck! — Men samtidigt är ett diktverk mycket mera lagbundet än någonsin vetenskapen; det kräver en organisk, inre balans.

På vägen mitt emot skrivbordet hänger en replik av Christian Krohgs Strindbergs-porträtt. De strindbergska ögonen blixtrar eld över rummet. Ibsen, som hade originalet i sitt arbetsrum, kunde inte skriva om han inte hade "den där galna människan stirrande på mig från vägen."

— En romanserie på tre delar är under arbete, fortsätter Dr Stolpe. Den första spelar i småstaden och har till huvudperson en gammal bit-

Sven Stolpe talar fritt ur hjärtat på sin diktargård i Malexander

ÖC
18.1.62.

Sven Stolpe med Stjärnesands säteri i bakgrunden

ter lektor, vars epokgörande naturvetenskapliga avhandling bortdömts vid universitetet. Den andra spelar i Uppsala och skildrar de akademiska intrigerna där, sådana jag i samband med min egen disputation kunnat studera dem, i all deras otroliga vederstygglighet. Lektorns son disputerar, kompromissar med sitt vetenskapliga samvete och gör succé. Moraliskt uppluckrad faller han ned i "Klara," dvs. Klarakvarteret som skildras i tredje bandet.

*

I Klara-kvarteret har Sven Stolpe haft mångåriga försänkningar, senast som kulturskribent i Aftonbladet. Han kommer dock lämna Aftonbladet för att nästa höst tillträda en annan plats i dagspressen — vilken vill han emellertid inte avslöja. Erfarenheterna från bl. a. det stora tidningsköpets tid kommer han att utnyttja dels i romanserien, dels i ett skådespel med titeln Klara, förlagt till en kvällstidning.

Respekten för det akademiska Sverige är inte särskilt påfallande hos akademikern Sven Stolpe. Ämnet tänder:

— Jag trodde Klara-kvarteret var botten — men det råder ju sedlig ordning i jämförelse med förhållandena vid ett svenskt universitet! Jag gläder mig åt att få belysa detta i skrift. Jag disputerade själv för att få förstahandsmaterial om denna sump — fick över hövan! Det kommer till god användning i romanen.

Katoliken Sven Stolpes namn har nyligen gått som en löpeid genom en rad ledande katolska tidskrifter i Europa. Anledningen var en artikel i en holländsk katolsk tidskrift med rubriken Den svenska aspekten, i vilken Sven Stolpe höll råfst och rättarting med den katolska kyrkan i Sverige. Strax före jul nedkallades han till Rom för att närmare förklara sig och erhöi Roms stöd i sin kritik.

— Den katolska kyrkan i Sverige är en snäll och beskedlig 1800-talskyrka, med hiskliga kapell och förfärlig kyrkokonst, menar dr Stolpe. Predikningarna är alldeles som i de protestantiska kyrkorna: de besvarar frågor som ställdes på 1860-talet. Prästerna tycks inte ha observerat, att det gått en storm genom själarna efter andra världskriget, att det är en helt annan människotyp, med annan nöd och andra problem, som står utanför kyrkan.

*

Fredrik Böök har nyligen avlidit och bl. a. lämnat en stol ledig i Svenska Akademien. Förslag till efterträdare?

— Böök var en bjässe, trots sina politiska klavertramp. Akademien borde för längesen ha invänt John Landquist, som är Böök överlägsen, men han har hunnit bli 80 år nu. Bland litteraturhistorikerna finns ingen av verklig rang — de verkar alla lilleputtar efter Böök. En man jag skulle vilja se i akademien är Hans Ruin.

En 18-årig brorson till Sven Stolpe, Per Stolpe, har nyligen debuterat som lyriker. Hur ser hans farbror på det litterära sextioåret?

— Sextioåret förefaller mig ytterst lovande. Jag håller mest på Tranströmer och Torhamn samt kritikern Lars Gustafsson i Uppsala. Men stormästaren är fortfarande Bo Setterlind; jag tror att hans senaste diktsamling är den märkligaste religiösa lyriken hos oss efter Liljor i Saron.

Dottern Lisette — hon har fått sitt namn efter en person i pappa Svens skådespel Döbeln — kommer uppvisande på arbetsrummet efter dagens skidtur.

— Nå, har du gjort många märken i naturen?

Lisette deltar med stor förtjusning i familjen Stolpes högläsningaftnar i salongen. Närmast står Gösta Berlings saga i tur; Selma Lagerlöfs Gudsfreden hör till den stående julläsningen. Bäst går det med Ibsens dramer, som intresserar alla åldrar. Ibsen är fortfarande husets favoritförfattare.

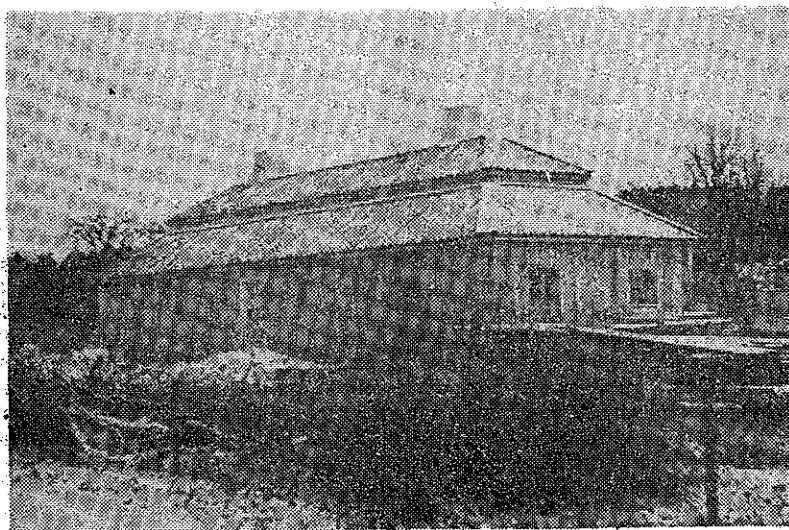
"Vänligheten från vår sida betyder inte..." Visserligen har Sven Stolpe just avslöjat att han skrivit alla sina 63 böcker hittills före kl. 9 på förmiddagen, mellan halv 6 och 9; men det kan ju finnas annat att ägna sig åt resten av dagen än att hålla monolog — förvisso mycket underhållande — för besökare.

Kring det gula huset med de bruna fönsterluckorna står vintern knarande vit. Från herren till Stjärnesands säteri i Malexander utgår den sällsynta hetta, som både dödar och föder, irriterar och charmerar.

NILS GUNNAR NILSSON.

T. P. 12.1.62.

Birgittastugan i Malexander

Här en bild av det "nya" församlingshemmet i Malexander. Arbetet har sedan den gamla s. k. Birgittastuga överfördes från Aspanäs på sommaren 1960 fortgått planenligt på den upplåtna tomten invid kyrkan. En hel del inredning har utförts, såsom panelning och murning på väggar, nya fönster är insatta, de gamla dörrarna avlutade och inpassade, käl-

larvåningen iordningställd och en del arbeten med värmeledning och elektricitet har utförts. Birgittastugan börjar således växa fram på nytt i ett gediget och ombonat skick. Ytterdörrarna är förfärdigade av herr Nils Ekberg, Malexander, efter förebild från byggnader från ungefär samma tidsskede, från vilket Birgittastugan anses härstamma, nämligen slutet av 1600-talet.

En märklig evangelist som vann över "spritgänget" i Omaha

Både i pressen och i böcker har många skribenter fört den märkliga evangelisten, dr. William Sunday, vanligtvis kallad Billy Sunday, på tal. Likväl tycker den, som lärde känna honom närmare, att ytterst litet om den verkliga gudabenedade evangelisten blivit sagt. För undertecknads del har denna eldsjäl betytt oerhört mycket. Ända sedan jag mötte honom för första gången i Bellingham, Wash., där han just då avslutat en serie väckelsemöten i den presbyterianska kyrkan 1911, fram till hans avslutningskampanj i Calvary Baptist Church, New York, var hans liv och verksamhet en ständig eggelse i mitt liv. Bekantskapen med honom fortsatte efter första träffen med honom i Bellingham med ett visst engagemang i hans kampanj i Omaha, Nebraska,

dit jag kom 10 dagar före honom, och bland annat fick kännas vid den oerhörda spänning där omkring hans mötesserie. Omaha var då "vilda västerns sista utpost" i landet, och människorna där inte något vidare tilltalade av ankomsten av den redan då berömda reformatorn. Bekantskapen fortsatte och fördjupades i kampanjen i Des Moines, Iowa, Boston Mass., New York, och kanske mest på "Höjden", Thornecrest, där mångmiljo-

nären, änkan efter den svensk-amerikanska missionären och safariledaren Tjäder, varje sommar i flera år spände upp sitt tusenmannatält och bjöd till uppbyggelsekonferens med dr. Sunday som högtidstalare. Bland de svenska pastorer, som ständigt bjöds var B. J. Thorén, N. Y., Otto Edwards, Norwalk, och undertecknad.

John D. Rockefeller Jr fick reprimand varigenom han avbläste strejk

Men det är närmast minnena från Omaha som vi

hinna uppmärksamma nu. Det som kanske gjorde det starkaste intrycket på mig och andra var evangelistens totala avsaknad av människofruktan. I Omaha gick han utan tvekan eller rädsla rakt in i Amerikas på den tiden värsta syndanäste och resolut struntade i allt hot om fara för liv och lem. Så öppen och fräck fiendskap torde han nog inte varken förr eller senare ha fått uppleva. "Jag kommer till Omaha och skall om så behövs spotta djävulen rakt i ansiktet i min himmelske Faders namn", skrev han. Detta hans sätt att uttrycka sig förvånade många, men amerikanerna i gemen gillade det skarpt. Ordet kompromiss fanns inte i hans ordbok, påstod han. Hans självständighet

gentemot sina uppdragsgivare verkade långa stycken som hänsynslös. Som t.ex. i N. Y., där ordf. i kampanjkommittén var ingen annan än John D. Rockefeller Jr. En dag fick S. höra, att de strejkade vid R:s oljekällor. På kvällen kallade

S upp R. på estraden och frågade honom, om det var vid hans företag, som de strejkade. R. jakade. Sunday befallde honom då inför 18.000 människor att omedelbart resa till Pennsylvania och ge de strejkande vad de behövde eller också att inte visa sitt ansikte i möteslokalen mer. R. gick och samma natt avblästes strejken. Följande kväll var R. tillbaka och togs emot i nåde.

Tidningskampanj mot Sunday fick snöpligt slut

I Omaha hade spritgänget samlat en tidningsfond i syfte att utge en tidning varenda dag S. var där. När folket samlades första kvällen i kampanjen, hade samtliga en sådan tidning i handen. Det var en olidlig spänning i början. I tidningen hade alla läst om mr Sundays ungdomssynder, utmålad efter alla konstens reg-

ler. Hela framsidan bar bilden av en gravsten, på vilken namnet Hilda var inristat. Hilda var S:s svenska fästmö i tid. När han slog upp förlovningen, dog hon av sorg, påstod tidningen. Att detta inte var så, visste bara några få av oss. När Rodeheavers sista trombonton domnade bort, sprang evangelisten upp på estraden

Blå Bandet 1 och 2

och ända upp på pulpeten, där han stod och viftade med tidningen. "Ni har läst den här tidningen allesammans", började Sunday, "och det värsta av allt är, att det mesta av innehållet är sant", fortsatte han. Så stod han molttyst nära en hel minut. Men så höjde han båda händerna mot himlen och yttrade: "Men jag tar den allvetande Guden till vittne på, att jag sökt leva ett rättfärdigt liv, sedan Gud i sin stora nåd frälste mig arme syndare för 25 år sedan." Så sänkte han huvudet och stod tyst under flera minuter. Under tiden uppstod ett förfärligt tumult i lokalen: Något tusen av de 8.000 närvarande stormade ut. I nästa ögonblick blev det ett fruktansvärt väsen utanför. Folk skrek och gnisslet av lossade spikar hördes. Vad hände? Jo, på ett par minuter hade tidningsförsäljarna flytt hals över huvud, och de många små kioskerna, som byggts för ändamålet, var sönderslagna och tidningarna sönderrivna. Folket strömmade in igen och tog plats. När lugnet var återställt, började Sunday: "Ni har förstått mig", sade han, "och nu skall jag predika frälsningens evangelium efter den nåd Gud ger mig och tills fyllpacket frälsts eller storknat med blaskan i halsen." Och det blev en predikan, som ingen, som var med, glömmde.

Jag har aldrig sett 8.000 människor på en gång gråta högljutt varken förr eller senare. Ändå fick han avbryta i förtid, för att låta ett 200-tal människor söka sig in i bönerummet under läktaren till förbön. När jag omsider vandrade hemåt i natten såg jag små grupper av människor stå under gatlamporna bedjande eller nynnande "Since Jesus came into my heart".

Krögarna och andra vandrade "sägspångsgången"

Tidningen ifråga utkom inte nästa dag och inte någon dag senare heller. Striden blev het, men evangelisten avgick med seger. Hans värsta motståndare kom till tro. Spritmarknaden minskade. Krögarna och andra inom den genren vandrade "sägspångsgången", förbi evangelisten in i bönerummen. Kampanjen och evangelistens

predikningar blev de stora dagstidningarnas förstasidesnyheter. Den enda olägenheten under kampanjen var, att inte lokalen byggts för 16.000 personer i stället för 8.000. Så enorm var tillslutningen. Parallellmöten fick hållas litet varstans i staden, och överallt

köade människorna för att få vara med. Var man än gick i staden hörde man folk sjunga kampanjsångerna.

Totalförbud målsättningen för Sunday

Billy Sundays uppenba-

ra hätska fiendskap mot Kung Alkohol utnyttjades i stor utsträckning av nykterhetsvännerna i Amerika, men han blev samtidigt ett trätöfrö mellan de olika nykterhets-sällskapen, därför att han inte kunde kompromissa mellan de radikalt inställda förbudsvärnarna och de mera moderata eller de s.k. "local option" folket. Totalförbud var för honom den enda målsättningen i kampen mot spriten. Till dem, som menade att ett hejdande av spritmissbruket skulle kunna ske genom en strängare kontroll av utminutereringen, utslungade han de bevingade orden, som sedan dess gått genom press och

predikningar ända fram till våra dagar: "Det torde vara lättare att kontrollera en krutfabrik i helvetet, än att kontrollera en krogrörelse i en amerikansk stad."

Seger även i Des Moines

I Des Moines, Iowa, fick han detta besannat, när han kom dit för en serie möten 1914. Där hade folket med stöd av en statens lagstiftningsparagraf röstat bort krogarna, men de fortsatte ändå. Med advokaters hjälp hade spritintressenterna kunnat genom legalistiskt krångel hindra stängningen av utminuteringsställena, och spriten fick flöda obehindrat. Mitt under den värsta striden på den fronten kom Sunday till staden. Att det skulle bli ett rejält krig mellan spritintressenterna och honom förstod alla. Hur många hotellsekreter evangelisten fick, innan han anlände, vet väl ingen, men de, som han läste upp inför den 8.000-hövdade publiken, lät inte som hjärtliga välkomsthälsningar. Av allt att döma hade samtliga författats av samma sällskap, ty de slutade alla med en likalydande dödsdom över honom. "Det låter ju uppmuntrande" tillade Sunday, "tänk att få fara direkt från Des Moines hem till min kära Frälsare". Alla väntade på att få höra, vad Mr Sunday skulle säga i fortsättningen. Givetvis fick han en massa "goda råd" av sin omgivning. De fromma var framme med sina välmenande råd, men han hade inget öra för råd från något håll. Han hade där, liksom på alla andra ställen, sin plan färdig. Alla hans kam-

panjer kännetecknades av en från alla andra väckelsekampanjer artskild strategi. I Des Moines hade evangelisten av

allt att döma kommit över ett kompendium av allt juridiskt fifflande med lagar och förordningar, och det föredrog han vid sitt första möte, snudande vid personer, lagmän och domare så nära, att ingen kunde undgå att få klart för sig, vilket rackartyg många hade för sig bakom kulisserna för att hindra tillämpningen av de nya lagarna. När han så efter denna exposé inbjöd samtliga stadens styresmän till mötet följande kväll för att höra evangelistens åsikt om förfäringssättet vågade ingen av de höga herrarna utebli. Följande kväll satt hela stadsstyrelsen på reserverade platser i Tabernaklet. Spänningen var hög. Alla väntade på otäckta avslöjanden, men av det blev intet. Evangelisten kom med ett väckelsebudskap, som rörde alla till tårar. Den förste, som i eftermötet "hit the sawdust trail" gick fram för förbön var stadens älderman (äldste i konsiliet). Inom en vecka hade de flesta av stadens högsta styresmän gått samma väg. Resultatet blev, att polisen satte hänglås för krog efter krog. Lagren tömdes efter rännstenskanterna, där floder av sprit och öl rann ned i avloppen. Efter bara en månads tid verkade stadslivet som på en söndagsmorgon. Vid centralposten, där personalen brukat spela kort på rasterna, hölls nu bibelstudier. Likaså på polisstationerna och i de stora affärerna. Representationsspriten försvann från alla fester och middagar. Ingen med normal reflektionsförmåga kunde undgå att se, att ett Guds under skett. Rättsväsendet kom åter i helgd. Församlingarna förökades var dag med de som blev omvända.

Även pressen samverkade och gav stöd i väckelsearbetet

Vad som mer än något annat tilldrog sig allmänhetens uppmärksamhet, var tidningspressens sanering. Pressen är en makt överallt, och den när människorna på ett helt annat sätt än organisationer och andra samhällsorgan. När den började ge fullt spelrum åt väckelsearbetet i staden, måste allmänheten vakna upp och lägga märke till vad som skedde.

Gustav D. Bloom

David Forsberg

vår älskade

* 2/3 1879

har i dag lämnat oss och nått sitt längtans mål. Vår sorg och saknad är stor, men hoppet om återseende tröstar. Med oss deltagar släkt och vänner samt Boxholms baptistförsamling.

Boxholm den 19/6 1962.

JENNY

Urban och Ingeborg

Brita och Sven

Mari-Ann och Sven

Barnbarnen

Tystnat har sången
Bönen också
Vandrar'n är gången
Vilan att nå.

De som önskar följa vår käre till hans sista vilorum samlas i Boxholms gravkapell sönd. den 24 juni kl. 15. Efter akten inbjudes till en minnesstund i Baptistkyrkan.

Meddelas endast på detta sätt

— Före bruksarbetaren David Forsberg, Boxholm, har avlidit 83 år gammal. Han var född i Bodarne. Inom Boxholms baptistförsamling var han verksam sedan 1895. Närmast sörjande är maka, barn och barnbarn.

— På söndagen jordfästes i Boxholms gravkapell bruksarbetaren David Forsberg. Officiant var lokomotorförare Mauritz Eklund, som talade över Rom. 14:7-8. Kantör Sven Lantz utförde orgelmusik. Kransar märktes från baptistförsamlingen, Metalls avdelning 184 och pensionärsföreningen.

JORDFÄSTNINGAR:

På söndagen jordfästes i Boxholms gravkapell f. bruksarbetaren David Forsberg. Trafikbiträdet Mauritz Eklund var officiell och talade över rorden Romarbrevet 14:7-8. Kantör Sven Lantz utförde stilla orgelmusik och köpmän Erik Östlund sjöng "Jag är en främling" av Lorenz. Kransar nedlades från Baptistförsamlingen av Gustaf Sundgren, från pensionärsföreningen av Martin Karlsson, och från Metalls avdelning 184 av Gillis Augustsson.

TÅG OCH SPÅR

Det här kortet från Boxholm till Stockholm bär på sig en minnelse. Det är det s. k. mjölkståget som står i Boxholm. Sedan 1900 har det fraktat mjölk till Stockholm.

David Forsbergs jordfästning.

Orgelmusik.

Solo av E. Östlund.

Ps 586 v 1 o. 2.

Bön

Griftetal

Bön

De tre skovlarna mull

Bön

Bibelord om död, uppst.

o. evigt liv

Bön, Fader vår o välsign.

Ps 595 v 1 o. 5.

Orgelmusik.

Efter kransnedl. sjunger kören en sång, varefter inbj. till minnesstund lysas över graven

Vårskor
Psalmer

5.7.

-62

2/3

-49

Hemgångna...

Forts. fr. sid. 10

F. bruksarbetaren David Forsberg en av Boxholms baptistförsamlings äldsta medlemmar, avled den 19 juni. Han var vid sin död 83 år gammal och tillhörde vår församling i 67 år, där han var verksam i söndagsskola och diakonkår. Jordfästningen ägde rum den 24 juni, varvid Erik Östlund och församlingens kör sjöng. Officiant var Mauritz Eklund. Efteråt hölls minnesgudstjänst i Baptistkyrkan. Förutom minnesord av flera talare, förekom violinsolo av Sigurd Norén samt duett- och körsång av församlingens sångare. En ädel och gudfruktig personlighet har lämnat familj och församling för att få vila i skaran inför Lammets tron. Ref.

70 år f. plåtvalsaren David Forsberg, Boxholm. Han är född i Boo i Närke och kom i unga år till Boxholm. Inom Boxholms baptistförsamling har han nedlagt ett intresserat arbete bl. a. som ordförande i byggnadssällskapet och som diakon.

För all visad vänlighet och allt deltagande vid min älskade makes och vår käre faders,

David Forsberg,

bortgång samt för alla vackra blommor, tal och sång vid hans bår, framföra vi vårt innerligaste tack.

Jenny Forsberg.
Barnen.

Asbo, Malexanders och Blåviks församlingars pastorat uppstod vid pastoratsregleringen genom sammanslagning av Asbo och Malexanders självständiga pastorat, varjämte till dessa lades Blåviks församling i förutvarande Ekeby-Rinna-Blåviks pastorat. Kyrkoherden bor i Asbo och nuvarande komministern här särskilt tillstånd att bo kvar i Blåvik, men ny innehavare av komministertjänsten skall stationeras i Malexander.

Asbo prästgård är byggd 1781 och blev påbyggd med en våning 1823. Den äldre prästgården, byggd i slutet av 1600- eller början av 1700-talet, står kvar som flygelbyggnad. Den har sitt litteraturhistoriska intresse genom att skalden Per Daniel Amadeus Atterboms fader, komministern och vice pastorn Gabriel Atterbom, en tid bodde där efter att förut ha bott i Pålbo komministergård. I sistnämnda prästgård föddes skalden Atterbom.

Malexanders prästgård är modern, uppförd för endast få år sedan. Förut var Tumbo prästgård, byggd på 1700-talet, i bruk som prästbostad, men den är numera pensionat.

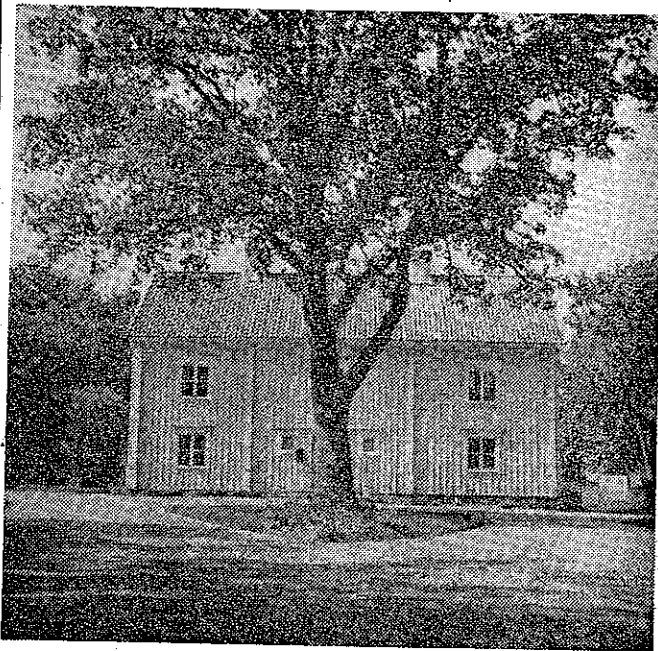
Blåvik blev egen församling 1838, då församlingen utbröts från Ekeby och Torpa. Den nuvarande prästgården byggdes 1865.

TÅG OCH SPÅR

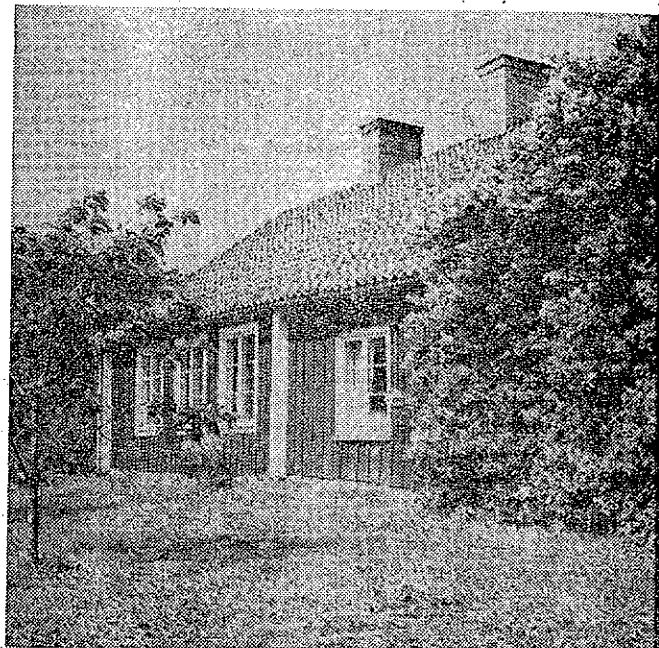

Här ses ett kort av stationshuset i Sommen, taget för omkring 45 år sedan. Känner Sommenborna igen sig? Kortet har av anonym givare överlämnats till det blivande järnvägs museet i Linköping

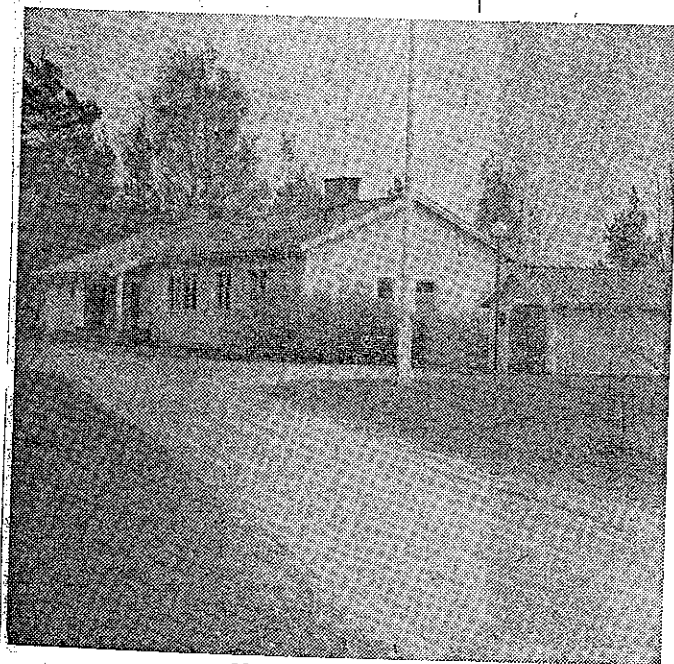
Våra prästgårdar: Åsbo, Malexander, Blåvik

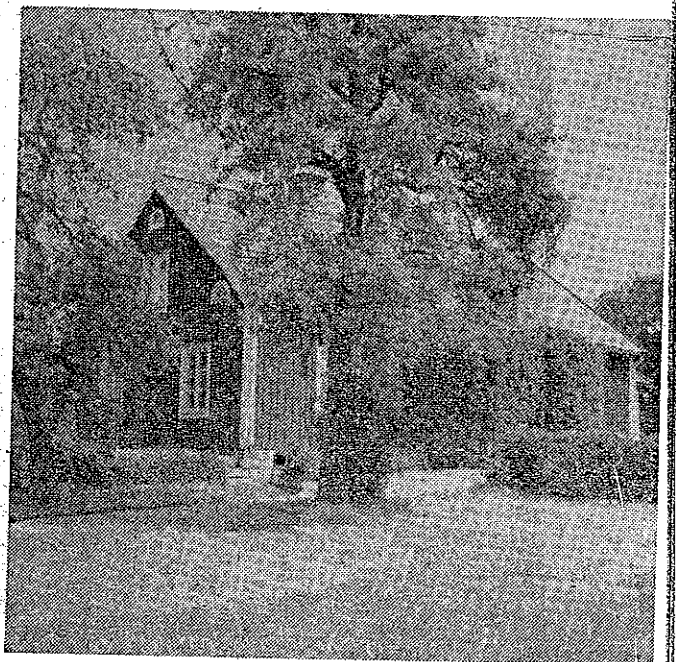
Åsbo prästgård

Åsbo gamla prästgård, där skalden Atterbom bott som barn

Malexanders prästgård

Blåviks prästgård

ÖC. Linköpings stifts bidrag
27/7-62

Isvandring på Sommen i tid och rum

Anrika gårdar passerar i bildrapsodi

Trakterna kring sjön Sommen är väl liksom andra platser vackrast sommartid. På vintern är sjöarna ofta ofarbara och stränderna mer eller mindre kala och ogästvänliga. Dock kan en färd över isen en solig vinterdag även den ha sina behag. Det blir också delvis en resa bakåt i tiden.

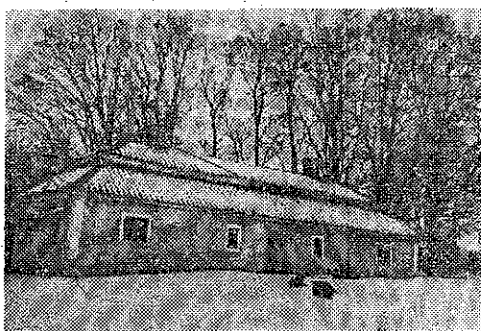
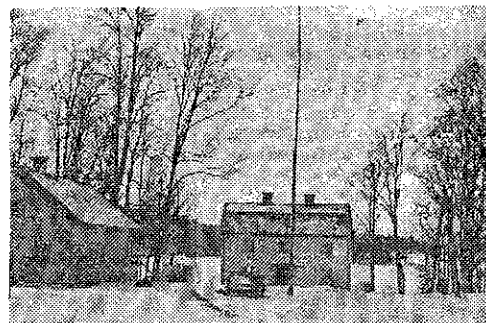
Vi börjar vid Somvik, där vägen Boxholm — Malexander går nära intill stranden av sjön. Somviks gård, som är från 1600-talet, ägs nu av Boxholms AB. Den gamla huvudbyggnaden har restaurerats och längst in i viken har bolaget uppfört tre nya skogsarbetarbostäder samt en bostad åt skogvaktare.

Ett par km. ut på fjärden bakom en bergig udde reser sig den gula huvudbyggnaden av Stjärnesands säteri. Stjärnesand omtalas i hävderne redan på 1300-talet. Gården fick sitt nuvarande namn efter ägarinnan Magdalena Stiernerna på 1630-talet. Från den tiden härleder sig en flygelbyggnad, medan den stora byggnaden, som syns bäst från sjösidan, är från början av 1800-talet.

Så far vi ut på den vida fjärden

Sommenäs

Aspanäs gård, nu ägd av Boxholms AB, t. v. Birgittastugan

mot sydost med ungefär en milslång fri sikt. Till vänster ligger nu Sjöbo-gårdarna invid landsvägen, och efter en stund kommer vi genom ett sund ut på öppnare vidder med Sommens näst största ö, Oxelön, till höger. På stranden till vänster ligger Södra Ekeberg i solkenet, och därbortom skymtar gårdarna i Bjälånäs.

Läget för den byn är utsökt tilltalande, och åkrarna ser ut att vara vidsträckta. Dock upplyser sagesmannen, förre nämndemannen Johan Carlsson, att avfolkningen gått hårt fram över byn. Den äldsta byggnaden är från 1750, och där har landsfiskal Svärd, Mjölby, sitt sommarresidens. En fridsammare tillflyktsort torde man få leta efter, en vackrare likaså.

Vi rundar nu en utskjutande udde och spårar oss in i en bred vik vid Bjälånäs.

Två huvudbyggnader tycks här höra till gården, en nere vid stranden och en högre upp på landbacken. Den senare visar sig vara den egentliga gården med bostäder för ägare och rättare. Gården innehas av ett

familjebolag, där framlidne kaptenen O. F. Kugelbergs barn är delägare.

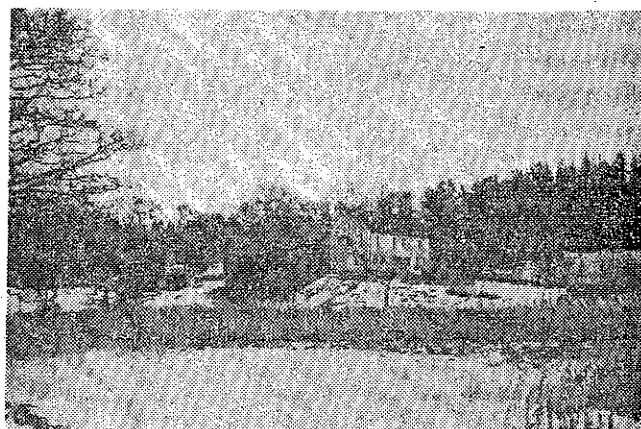
Så följer vi utefter stranden, som för det mesta är stenig med taliskogen så långt ner mot vattnet den kan komma. Granen är i dessa trakter mycket glest representerad, men här och var kommer en dunge av lövskog in i bilden, i synnerhet omkring

gårdarna. Nu tycks vi närma oss mer bebyggda trakter, och — se där! den första riktiga sommarstugan nere vid stranden. Den ser inte märkvärdig ut, men ägaren tycks vara en konstfärdig herre. Hela tomten är fylld av skulpturer i cement; runda torn, sjöjungfrur, havsvidunder, ormar, sköldpaddor och andra både land- och sjödjur. Stället ser onekligen inbjudande ut, och de sällsamma figurerna avtecknar sig vackert mot den mörka bakgrunden.

Solen känns ännu varm på ryggen, när vi omsider når fram till Malexander med kyrka och kyrkby, hembygdsgård, skola, kafé och affärshus. Hembygdsgården har ett utsökt läge på sin sandås, och prästgården lyser vit på kullen längst åt höger. Men Norsholm inne i viken vilar ännu i sin vinterdvala. Här går landsvägen också till, den slingriga, backiga vägen till handelsplatsen Kisa. Stranden vid Södra Sand är kilometerlång

Somvik

Stjärnesand

och grund. Båtarna har svårt att lägga till där. Backstugorna står tätt, och på somrarna ökar folkmängden avsevärt. Vi fortsätter färden och när efter 20 minuter Aspanäs på motsatta stranden längst ute på en udde. Här väcker namnet än mer historiska minnen till liv. Gårdens traditioner går långt tillbaka i tiden. Den nuvarande huvudbyggnaden daterar sig dock från en senare tid, omkring 1800, och platsen är ej heller den ursprungliga, vilken låg ett stycke längre söderut. Den s.k. Birgittastugan anses dock vara från äldsta tiden. Snett över till vänster sticker nu Landsnäs ut sin udde. Där har bröderna Polstam sin fädernegård, och två av bröderna bor fortfarande kvar där.

Vi rundar nu en rad öar och har Svärdsvik till vänster inne i viken. Snart är sikten fri långt ner i den sista viken, som börjar vid Håredal. Resterna av den gamla ångbåtsbryggan minner om tider då samfärdseln på sjön var livligare än nu. Herrgården har vänt sjön ryggen, men framvidan ligger solbelyst, och där går

vägen förbi. Vi är nu inne i Tidersrum, och om en stund skymtar Sommenäs till vänster på sjöns östra sida. Färdriktningen är nu rakt sydlig.

Även Sommenäs är känt från 1300-talet och har haft sådana stormän som Bo Jonsson Grip, Axel Lilje, Gustav Bonde, Sten Bielke och Gabriel Gyllenstål som ägare. Låt oss stanna ett ögonblick och lära känna den sistnämnde lite närmare. Ernst Liljedahl, som var en god kännare av bygden och dess historia, kallar Gyllenstål i sin släktkrönika Anor och minnen för Majoren med de 60 östgötagårdarna. Han ägde gårdar runt om i många socknar, och av de i denna artikel omnämnda gårdarna rådde han om både Somvik, Stjärnesand, Aspanäs och Sommenäs. Gyllenstål föddes på 1630-talet, blev fänrik 1670, löjtnant 1674, blev sedan ryttmästare och vid avskedet från militärtjänsten major 1679. Han levde till 1705. Enligt traditionen skulle Gyllenstål en gång under danska kriget lyckats överrumpla en

konvoj livsmedel, hästar och tross, och då han till svenske kungen överlämnade bytet, fick han behålla krigskassan. Men även genom sina två giftermål torde han ha ökat sin förmögenhet.

Kapten Ernst Liljedahl har i den ovan nämnda boken dramatiskt skildrat den gamle majoren, som han tänker sig möta på Liljeholmen i Blåvik en sommardag år 1700. Liljedahl härstammade i sjätte led från den mäktige jorddrotten. Det är ej heller möjligt för Liljedahl att helt dölja sin besvikelse över, att han aldrig blev i tillfälle att förvärva den gamla släktgården. Han besjunger den bl. a. i sin diktsamling av år 1919.

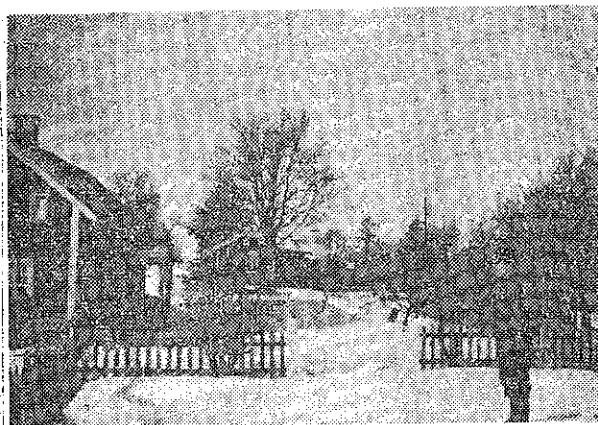
Vackraste sjö bland sjöar
Sommen, mitt modernearv!
Runt dina skogar och öar
bar du i drömmar den slarv,
vilken hur ären än gått
blivit en drömmare blott.

Han fick nöja sig med Stallberga, nära Sommens station, och döpte om sin del av gården till Somudden, "tacksamt glad åt mina 68 meter egen strand av den minnesrika släkt-sjön".

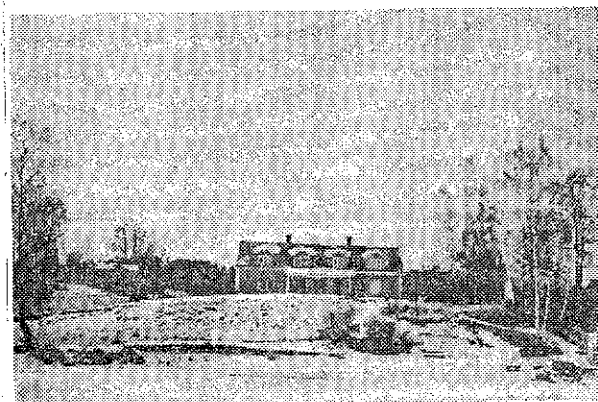
Till de Gyllenstålska gårdarna räknades även det ett par mil öster om Sommenäs belägna Krogsfäll, varifrån Krogsfällstugan i Trädgårdsföreningen i Linköping är hämtad.

Den nedgående solen i väster sänder nu sina sista strålar på den gruskuile där Svana, den sista gården vi besöker på den här resan, är belägen. Vi är längst ner i viken i Norra Vi. Gården skyddas i norr och väster för skarpa vindar av en mur höga träd.

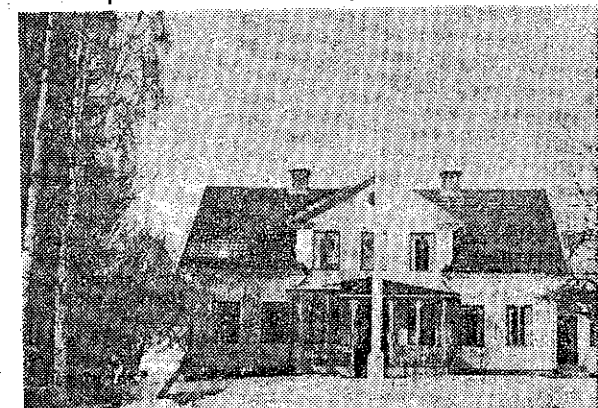
Fågellivet har varit liksom dött under hela vägen. Bara några ystra talgoxar vänslades i en björkdunge, och här på Svana gård sitter en flock skator i ett körsbärsträd och lekttar noga vad som händer och sker. Här slutar så vår vinterfärd för den här gången.

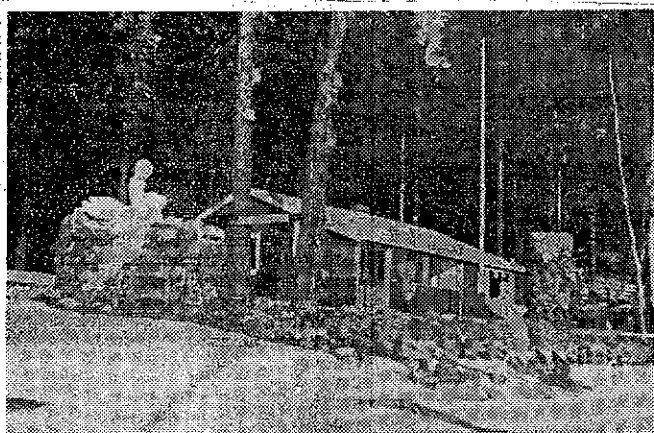
Bjältnäs

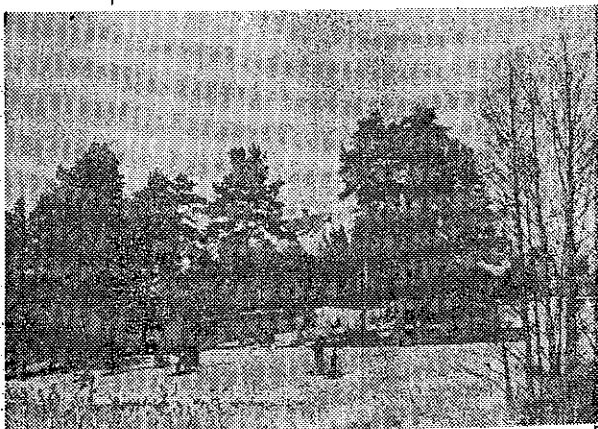
Bålnäs

Håredal

Sommarstuga med skulpturer

Svana i Norra Vi

Birgittastugan inviges till församlingshem i Malexander

Birgittastugan med Malexanders kyrka i bakgrunden.

På sommaren 1960 började Birgittastugan på Aspanäs att rivas, för att överflyttas till Malexander och åter uppsättas som församlingshem vid kyrkan. Boxholms AB hade erbjudit församlingen att överta den och erbjudandet accepterades med tack-samhet. Tio dagar tog det för 4—5 medhjälpare att tillsammans med kyrkoherden, som märkte upp alla delarna, ta ner och sortera materialet.

Nertagningen skedde utan missöden, fastän tillbud till sådana ej saknades. Så t. ex. ramlade vid ett tillfälle en bjälke av ansemliga dimensioner plötsligt ner på utsidan av stugan.

I stället för att forsla virket den kortare vägen över sjön Sommen, valde man att på sensommaren 1960 med lastbil köra det den 4 1/2 mil långa vägen över Tidarsrum och Svalsjö.

Snart nog vidtog uppsättningen på tomten invid kyrkan, en park tillhörande församlingen. I november månad samma år var stugan under tak

på ett stadigt underlag av cement med inlagda nautrstenar. Följande år kom tegel på taket och arbetet med inredningen påbörjades. Detta fortsattes 1962, och så vidtog inre och yttre målning.

I år har det mesta av röjningen och planeringen av den omgivande parken avslutats. Till sist förestår invigningen av församlingshemmet, som kommer att förrättas av biskop Ragnar Ask-märk söndagen den 1 december.

Det råder delade meningar om Birgittastugans ålder. Den exakta åldern är väl ej heller lätt att konstatera. Men sedan 1600-talet anses det mest troligt att den stått ute på udden vid Aspanäs. Om den funnits tidigare, och i så fall vid gamla Aspanäs längre upp på udden är inte fullt klarlagt. En husgrund av stugans storlek lär ha påträffats och talar för att så kan ha varit möjligt.

Vem var byggherren?

Vem skulle så kunna tänkas vara Birgittastugans byggherre?

1625 ägdes Aspanäs av rikskanslern Axel Oxenstierna. Denne mångbetrodde man med många riksviktiga uppdrag, torde väl knappast haft så mycken tid över, att han kunde ägna denna sin avlägsna egendom något större intresse. 1670 var Axel Oxenstiernas dotterdotter, fru Agneta Horn, ägare. Hon avled i Stockholm 1672.

Gården såldes 1688 till major Gabriel Gyllenstahl, död 1705. Denna stora godsägare, "Majoren med de 60 östgötagårdarna", var själv bosatt på Södra Linnékulla i Torpa. Avståndet mellan dessa båda gårdar är dock ej med än 1 1/2 mil, om färden ställes över sjön Sommen. Det är mycket troligt att det var Gyllenstahl, som lät uppföra stugan vid Aspanäs. Denna skulle i så fall vara ett ståtligt minnesmärke från vårt lands stormakts-tid och från en av den tidens mäktiga jorddrottare.

Namnet Birgittastugan påminner om en av vårt lands märkligaste kvinnor. Att hennes tid på Aspanäs var mycket kort, troligen mellan åren 1314—1316, då Birgitta var 11—12 år gammal, det är allmänt känt. Men minnet förpliktar, och värdigare än vad nu sker, kan det väl knappast hedras.

Vid gamla Aspanäs, finns ingen bebyggelse kvar. Endast gårdsbrunnen kan fortfarande återfinnas, fast den är svår att upptäcka. Borde den inte som "Birgittakällan" bevaras och skyddas från att bli bortglömd?

S. Lantz

Biskop Askmark skall inviga församlingshem i Malexander

Birgittastugan som församlingshem invid Malexanders kyrka

En kyrklig händelse av stort format blir det på söndag i Malexander. Den s.k. Birgittastugan invigs då som församlingshem av biskop Askmark. En länge närd dröm går därmed i uppfyllelse. Glädjen är stor bland de kyrktrogna och särskilt glad har kyrkoherde Stig Andersson anledning vara. Han har varit den pådrivande kraften. Man kan också säga, att det är en stor kulturhändelse, ty hur värdefullt måste det inte vara, att åt bygden kunna bevara denna vackra byggnad.

Det var på sommaren 1960 som Birgittastugan på Aspanäs började plockas ner för att återuppbyggas som församlingshem vid Malexanders kyrka. Boxholms AB hade erbjudit stugan åt församlingen, som tack- samt accepterade erbjudandet. Tio dagar tog det för de 4-5 frivilliga medhjälparna att tillsammans med kyrkoherden, som märkte upp alla delarna, ta ner och sortera materialet.

Flera års arbete

I stället för att forsla virket den korta sträckan över sjön Sommen, föredrog man att på sensommaren 1960 med lastbil köra det den 4,5 mil långa vägen över Tidersrum och Svålsjö. Så vidtogs uppsättningen på tomten invid kyrkan, en park tillhörande församlingen. I november samma år stod allt på plats, väggar och tak vilade på ett stadigt underlag av cement med inlagda naturstenar. Under 1961 och 1962 gjordes det mesta vid inredningen, inre och yttre målning osv. I år har särskilt röjnings- och planeringsarbeten utväntigt fullbordat verket.

Man har strävat efter att så långt möjligt bevara byggnadens ursprungliga yttre och inre utseende. Putsbeklädnaden har således ersatts med träpanel. Invändigt har man mitt på byggnaden fått en samlings-sal, som tillsammans med ett angränsande utrymme ger plats för 80-90 personer. Samlingssalen har försetts med vackra schablonmålningar. Här hänger också två förnämliga lampetter, skänkta av fröken Ina Karlsson, Norsholm. Ett gavelrum har tidstroget återställts. Bl. a. finns här bevarat en öppen spis. Byggnadens andra gavel ger plats för ett modernt utrustat kök samt ett mindre rum (gamla köket) avsett att användas vid mindre sammankomster, hobbyarbeten m.m. Man lägger märke till den bevarade gamla bakugnen samt en värdefull skänk från 1600-talet, deponerad av fil. dr Sven Stolpe. En skolorgel av gammalt datum hör också till de värdefulla inventarierna.

Sy föreningsinsats

Malexanders kyrkliga syförening har på ett verksamt sätt bidragit till församlingshemmet. Redan 1939 började man samla medel hårtill. 5.000 kr. har tidigare överlämnats och ytterligare ett par tusen kronor bidrar

man med i form av köksutrustning, porslin m.m.

30.000 kr. totalt

En grundplåt för ett församlingshem skapades 1952, då kyrkorådet avsatte 29.000 kr. av överskottsmedel. Privatpersoner har lämnat goda tillskott. Andra generösa bidrag i form av timmeråkor och frivilliga arbetsinsatser skall heller inte glömmas. Rivningen av Birgittastugan krävde t.ex. 425 arbetstimmar, men i kostnader härför har utbetalts endast 200 kr. Sammanlagda kostnaden för församlingshemmet uppgår till 30.000 kr.

Området har nyligen inhägnats med en gårdsgård i gammal stil. Arbetet utfördes av erfaret folk på orten. Dagarna före den högtidliga invigningen återstår alljämt smärre inredningsdetaljer, men man kan vara alldeles lugn för att det skall hinna bli fint och pyntat till den stora dagen.

Stugan är från 1600-talet?

Angående Birgittastugans ålder har skilda åsikter framförts. Från 1600-talet är dock säkert att den stått på udden vid Aspanäs. Om den funnits redan tidigare vid gamla Aspanäs, längre upp på udden, kan inte bestämt sägas. En husgrund av stugans storlek har påträffats och talar för att det kan vara möjligt.

Vem har varit Birgittastugans byggherre? 1625 ägdes Aspanäs av rikskansler Axel Oxenstierna. Denne stormans riksintressen torde inte lämnat någon tid över att ägna denna avlägsna ägodel något speciellt intresse. 1670 var Axel Oxenstiernas dotterdotter, fru Agneta Horn, ägare. Hon dog i Stockholm 1672. Gården såldes 1688 till major Gabriel Gyllenstål, död 1705. Dennes andra hustru Katarina Cronhielm, synes ha ärvt gården som änkesäte vid makens bortgång.

Gyllenstål var själv med sin familj bosatt på Södra Linnekulla i Torpa. Avståndet mellan de båda gårdarna är dock inte större än ca 1,5 mil, om man räknar med sjövägen över Sommen.

Troligast är, att det var Gabriel Gyllenstål som uppförde Birgittastugan, som i så fall skulle vara ett ståtligt minne från stormaktstiden och en av dess mäktiga jorddrottare. Hur namnet Birgittastugan uppkommit är inte lätt att säga. Men namnet påminner om en av vårt lands märkligaste kvinnor. Hennes tid på Aspanäs var kort, troligen bara 1-2 år 1314-16, då Birgitta var 11-12 år gammal. Hösten 1316 fördes hon från Aspanäs till Uppland där hennes fästman skulle hämta henne till bröllopet.

Vid den gamla gården Aspanäs finns nu ingen bebyggelse kvar. En lada är det enda som på ett ungefär utvisar platsen. Invid ladan finns gårdsbrunnen, delvis igenrasad och svår att upptäcka. Den skulle kunna bevaras och räddas från glömskan såsom ett minne, kanske rent av från Birgittas dagar. Det är med en historisk bakgrund som Malexanders församling går att inviga sitt församlingshem.

Vid invigningen medverkar förutom biskop Askmark även kyrkoherde Stig Andersson och Malexanders kyrkokör.

Församlingshemmet invigt i Malexander 1.12.63

Biskop Ragnar Askmark och kyrkoherde Martin Hjelte framför församlingshemmet i Malexander

Det flaggades allmänt i Malexander på söndagen. Men det var också en alldeles särskild adventssöndag. Biskop Askmark var på besök och predikade vid högmässan. Omedelbart efter högmässan samlades omkring 150 personer i det nya församlingshemmet, den s. k. Birgittastugan, som flyttats från Aspanäs och nu skulle invigas av biskopen.

Den pietetsfullt återuppförda byggnaden och dess stilenligt förnäma inredning är ett verk som i hög grad tillkommit genom frivilliga insatser. En grundplåt skapades 1952, då kyrkorådet avsatte 29.000 kr. av över-skottsmedel. Men framför allt har privatpersoner lämnat goda tillskott. Därtill kommer det frivilliga arbetet, inte mindre än 6.300 frivilliga arbetstimmar har satsats.

I samband med kyrkkaffet välkomnade församlingens kyrkoherde

Martin Hjelte biskopsparet samt övriga inbjudna. Och så småningom blev det dags för biskop Askmark att förrätta invigningen, varvid han passade på att ge en intressant och vittfamnande historisk bakgrund i anknytning till den äldriga byggnaden. Församlingen gratulerades till att ha fått ett så förnämligt och trivselbe-

tonat hem för vardagsmöder och gemenskap i kristen tro.

Vid invigningen medverkade också komminister Stig Andersson, Vånga, ingenjör Ture Jangvik, Linköping, Malexanders kyrkokör, skogschefen vid Boxholms AB, Rolf Skärby, och kyrkvården Robert Axelsson. Kören leddes av kantor Eric Fransson.

Nu åttiofemårig Blåviksbo gjorde fin räddningsbragd

Förre kyrkvaktmästaren och fjärdingsmannen Arvid Karlborg, Blåvik, fyller på söndag 85 år. Karlborg är en bygdens son. Hela sin långa levnad har han vistats inom församlingen. Förutom att han varit kyrktjänare har han också varit fjärdingsman och lantbrukare. Det senare på torpet Baggemålen, som han brukade i 38 år, tills han 1946 flyttade till Sandvik i närheten av Blåviks kyrkby.

Arvid Karlborg känner allt och alla i Blåvik. Under de många levnadsåren är det åtskilligt som passerat revy för hans ögon. Nitiskt och noggrant har han samlat på allt det som kan vara av intresse för framtiden. Ett flertal tjocka pärmar med tidningsurklipp har mycket intressant att förtälja. Och det som inte står där kan Karlborg själv berätta om.

Att skriva om allt det Arvid Karlborg varit med om går inte i en födelsedagsintervju. Vi får nöja oss med några axplock. Hans ungdomsår var törnbestrodda. Som åttaåring såldes han på auktion till en torpare från Flaskarp, vilken för ett årligt pris av 60 kr. åtog sig att ta hand om den hemlöse pojken. Därefter följde flyttning från det ena fosterhemmet till det andra och inte alltid blev han välbehandlad.

Tidigt fick han hugga i med tunga sysslor. Som tioåring var han t.ex. med om att dra stocksågen vid de stora timmeravverkningarna i Blåvik.

Man talar om stordrift i skogen nu, men det förekom stordrift även förr, säger hr Karlborg. Ett väldigt uppbåd skogsarbetare och dragare var sysselsatta vid dessa avverkningar. Och på den tiden fanns det skog, timmerskog som man nu sällan får se. För att få ut timret till sjön Sommen byggdes en flottled från Stensjön till Flaskarp. Vid besvärliga passager måste man anlägga en ränna.

Flottleden passerade sjöarna Stocksjön, Lilla Stocksjön, Uddasjön och Häggarpssjön. Det kom många arbetare från Boxholm och hjälpte till. Jag minns t.ex. sägarbetarna Fredriksson, Knutsson, Sjögren och Molln, som var inkvarterade i Flaskarp. På den tiden fanns det också oxar kvar på torpen och gårdarna och dessa gick riktigt bra att köra i skogen. Skräpskogen som blev kvar, kolades. Under fyra säsonger pågick denna storavverkning i Blåviksskogarna. Vi barn hade kungligt roligt under flottningsperioden. Tänk så roligt och spännande det var att åka på stockarna nerför flottningsleden...

I ungdomsåren hade Karlborg en tid anställning som fiskare på Blåviks gård. Man tog mycket fisk, främst strömming, men även lax och gädda gav periodvis goda fångster. Fisken sålde man i Tranås. I Tranås var Karlborg känd inte bara på torpet utan i nästan varje stuga. Överallt var han välkommen, ty han hade alltid extra fin fisk att sälja. Duktig var han dessutom att prata för varan. Det var att fiska på natten och resa till staden på dagen. Inte blev det mycket sömn, men det var trots allt en rolig och intressant tid.

Under denna tid inträffade en händelse som Karlborg funderat mycket över. Han skulle i ett ärende till Tranås. Det var strax före jul. Färden skulle företas med sparkstötting.

Arvid Karlborg på vedbacken

Isen låg spegelblank. Innan han gav sig iväg fick han ett infall att han skulle gå ut på logen och ta med sig en 50 meter lång hässjeln. Ute på sjön möter han Gustaf Ålg på Tingkullanäs. Denne säger, att i stället för att som han tänkt, ta vägen över mossen vid Tingkullanäs, kan han fortsätta förbi Torsudden. Isen var stark nog. Som de står och talas vid passerar tre personer. Karlborg följer efter. Dagen före hade Boxholm II passerat. Här är isen så svag att man måste krypa över. Men så går Karlborgs sparksko sönder och han blir sinkad en stund. Vid Kungshatt är han 200 meter efter trion. Plötsligt ser han hur alla tre går genom isen. Strax därefter brister även isen under Karlborg, men med hjälp av en kniv får han genast fäste och klarar sig utan att komma i helt. Han drar sig mot land och söker rätt på en knabbe. Denna, fästad vid linan, kastar han så ut till de nödställda, som högljutt ropar på hjälp. Under tiden lyckas kvinnan i sällskapet ta sig upp själv, men de två återstående en pojke och en äldre man, räddas av Karlborg.

Räddningsbragden gav genljus vida omkring. Men det är inte insatsen som sådan Karlborg tänkt så mycket på utan omständigheterna som ledde till att han kunde hjälpa: infallet att ta linan med (det brukade han aldrig göra), mötet med Gustaf Ålg som kom honom att ta en annan väg än den avsedda, samt trasset med sparkskon, som gjorde att han kom efter de tre. Inte kunde det väl bara varit en tillfällighet! Karlborg vill gärna se en högre mening i det som skedde. Han blev ett medel som styrdes av starkare krafter.

timmar i det trivsamma hemmet flyr snabbt undan. Innan vi sätter punkt för denna födelsedagsintervju skall det emellertid också sägas, att han på många sätt gjort bygden och församlingen stora tjänster. Han har innehaft flera kommunala, förtroendeuppdrag och erhållit Patriotiska sällskapets guldmedalj. Under sin

tid i Baggemålen fick han diplom för välskött trädgårdsodling.

Nu har han lämnat alla sina sysslor och uppdrag och njuter ålderdomens ro. Alltjämt är Karlborg en reslig och kraftfull karl. De många åren har satt förvånansvärt små spår.

Thor

DE SISTA SOMMASKEPSBYGGARNA

Hr Alf med några av sina Sommaskepp

Sommaskeppet — en ganska stor, bärig roddbåt — hör till de klinkbyggda s. k. allmogebåtar som blivit grundmurade som begrepp. Typen har så långt man kan gå tillbaka hävdats sig runt Sommen och Läger-sjöarna även om mallarna skilt sig lite grann på skilda sidor av sjön. Sommaskeppet är i förhållande till den stora våta ytan jämförelsevis lättrodd och vakar gott i "krabba" "gårdsgårdssjöar". Sommaskeppet är med andra ord en bra arbetsbåt för fiskare. Tyvärr, får man säga, är det äkta Sommaskeppet med bord av utvald tät, hartsrik furu och vuxen förstäv (rot säger man i Norra Vi) på avskrivning. Efterfrågan är stor, men de flesta handaskickliga Sommaskeppsgubbarna har samlats till sina fäder. Correspondenten har endast funnit två som ännu verkar. Kanske gömmer sig ytterligare någon i skogarna.

August Gustafsson på Smedstorp i Basarpö — 82 fyllda och still going strong — bygger ännu. Han kom till tals inför 80-årsdagen. I Visskvarn, Norra Vi, håller förre smeden och mångsysslaren J. V. Alf på med sitt 45:e Sommaskeppsbygge. Har tänkt sig att det skall bli jämnt 50. Sen får det vara nog. Säger han. Men det kan nog bli fler. Ydregubbar ger sig aldrig. Och hr Alf är nyvorden folk-

pensionär och har alltså framtiden för sig.

Då man talar om mannen som mångsysslare, så är det inte ett tillmärke utan en hederstitel. Under den första ungdom han lämnat bakom sig som smed skodde han 40.000 hästar! Kanske hade det blivit 50.000 om inte avhästningen satt in. Sitt första Sommaskepp byggde han för 15 år sedan. Nu för tiden är han avbytarmaskinist vid kraftverket i Visskvarn. Och avbytarmamorska vid hushållnings-sällskapets romklädningsanstalt där.

Det är på håltimmarna han bygger båtarna. Och då tillverkar han också mjärddar (fiskkassar), väderkvarnar att ha framför lekstugor, fiskekorgar för vintermetare. Med mera.

— Gustaf Roth här i Visskvarn — han gick ur tiden för några år sedan — var den mest berömda Sommaskeppsbyggaren som funnits, säger hr Alf. Jag mallade av hans typ. Och det är det "äktaste" Sommaskepp som funnits. Skriv upp det!

Uppskrivet och kungjort varde det härmed. **Bris**

Mångbetrodd Malexandersbo

När vi kommer till Malexander för att besöka kyrkvärden Robert Axelsson med anledning av dennes 70-årsdag den 16 juli är han på besök i kyrkan, diskuterande ett spösmål med kyrkvaktmästaren. Det är mer än en tillfällighet att vi finner honom där. Axelsson har ända sedan början av 1830 intresserat sig för kyrkans arbete, dels som ledamot av kyrkorådet och dels som kyrkvärd. I den sistnämnda befattningen har han tjänat sex prästmän.

Det som Robert Axelsson inte vet om kyrkans historia i Malexander är knappast värt att veta. I minnet räknar han upp årtalen för de olika kyrkbyggnaderna, liksom för andra viktiga händelser. Hur väl minns han inte t. ex. den kalla februari-morgon 1929 då han vid besök i kyrkbyn möttes av budet att kyrkan brunnit ner under natten. Han bodde då i Hallingsfall och under natten hade man sett ett starkt eldsken över horisonten, men inte anade man att det var kyrkan som härjades. Meningarna om hur den nya kyrkan skulle gestaltas var starkt delade. Bl. a. diskuterades livligt om man skulle ha kopparkärl eller järnplåt på kyrktaket. Att tornspiran skulle bekläddas med koppar var alla överens om. Vid stämman ifråga begärde K. E. Anderfson i Landsnäs ordet och yttrade: "Malexanderborna skall inte låta lura sig en gång till". På den tiden tillverkades plåt vid Boxholms AB och det var förespråkare från detta håll som förordade den billigare järnplåten. En intressant poäng i det hela var att när församlingen några år efter det kyrkan stod färdig sålde kopparskröten efter den gamla beklädnaden på tornspiran så fick man mer för detta än vad takbeklädnaden kostade för hela kyrkan. Så mycket steg kopparpriserna i början av 1930-talet.

På kyrkogården är såväl hr Axelssons föräldrar, Axel och Hanna Magnusson, som hans farföräldrar, Magnus och Klara Maria Måns-son, begravda. Den sistnämnde var nämndeman — ett uppdrag som även hr Axelsson en tid beklätt. Även när det gäller släktförhållandena har han gjort noggranna anteckningar. Dessa sträcker sig fyra generationer tillbaka. Axelssons farfars, farfars, farfars farfar hette Anders Jönsson, var bonde i Hårsmåten och dog 1759.

Robert Axelsson har varit och är fortfarande en mångbetrodd man. På senare år har han släppt en del uppdrag, men alltjämt är han ledamot av taxeringsnämnden, boställsvärd för Malexander inom Asbo pastorat, kyrkvärd, ordförande i Linköpings stifts, första skogsbiträdesdistrikt, ordförande i Konsums medlemsråd samt tillhör styrelsen för Malexanders hembygdsförening, vars intendent han också är. Tidigare har han bl. a. tillhört kommunalfullmäktige och kommunalnämnden, fattigvårdsstyrelsen, socialnämnden, barnvårdsnämnden, kristidsnämnden, valnämnden och skolestyrelsen. Inom flera av dessa organ har han varit ordförande eller vice ordförande. Han har också varit brandchef och tillhört hemvärnet sedan det bildades.

Inom nykterhetsrörelsen har han nedlagt ett hängivet arbete, och blev förste logtemplaren i den 1929 bildade IOGT-lögen Klippans minne. Nykterhetsarbetet fick från början god vind och en tillräckande man ett 50-tal medlemmar. Till en början höll sammankomsterna hemma och bland de mera kända föredragshållarna var hr Knut Andersson, Sya, och Helmer Karlsson, Simonstorp. Utflykter, äggsesor, studiecirklar stod bl. a. på programmet. Och nykterhetsarbetet behövdes så väl. Det var ingen mätta på vad det

konsumerades sprit på den tiden bränneriet fanns kvar i Enstorp. Fattigt var det på de flesta torpen och ställen, men pengar till sprit fanns det. "Brännvinspenga flyter överst i pungen", var talesättet, när de för familjekonomin så betungande spritköpen kom på tal. Nu ligger emellertid arbetet inom lögen nere. Utflyttningarna och utvecklingen har gjort det allt svårare att hålla verksamheten vid liv.

Ett annat intresseområde har varit politiken. När arbetarkommunen i Malexander bildades 1930 anslöt han sig till denna. Under en lång tid har han tillhört arbetarkommunens styrelse, varav ett tiotal år som ordförande. Hr Axelsson omtalar, att det redan 1920 gjordes ett försök att starta en arbetarkommun i socknen, men efter några år måste den läggas ner då motståndet var för stort. När man 1930 gjorde ett nytt försök gick det bättre. Det var framförallt arbetare anställda vid Boxholms AB som gick i spetsen. Som mest har man varit ett 55-tal medlemmar, men genom utflyttningar och andra orsaker har medlemsantalet nu sjunkit till ett 20-tal.

Hr Axelssons kunnighet har som synes tagits i anspråk på många områden och hans insatser har varit av stor betydelse. På sin tid var han t. ex. en av de ivrigaste förespråkarna för byggandet av ett äldreoms- hem i Malexander. Han ingick också i den tvåmannadelegation som fick uppdraget att uppvakta dåvarande finansministern Wigforss om ett lån till ändamålet. Wigforss var ytterst välvillig till saken och man fick de önskade pengarna.

Robert Axelsson är en bygdens son och sin hembygd har han varit trogen. Han är född lantbrukarson och en femårsperiod provade han också på bondelivet på gården Hallingsfall, men längsta tiden har han varit anställd som skogsförman vid Boxholms AB. Som sådan har han fått vara med om de mest skiftande arbetsuppgifter. En tid var han t. ex. flottningsförman på Malgeröds flottningsled. Ca 20.000 timmer pr säsong togs denna väg ner till sjön Sommen. Timret kom från skogarna kring Nargöl, Mellansjö, Daniels-hammar, Görshorva och Fallingsfall.

Eftermiddagstimmarna i Axelssons hem har snabbt flytt undan. Vi har haft en intressant följeslagare genom ett långt stycke Malexanderhistoria, och de nygräddade bullar och kakor fru Mina Axelsson bjöd på till eftermiddagskaffet gjorde vår samvaro ännu trivsammare.

Thor

Hyllning

Skogsförman Robert Axelsson, Malexander, blev hjärtligt hyllad på sin 70-årsdag på torsdagen. Malexanders kyrkoråd, som företrädades av kyrkoherde Martin Hjelte och kyrkvärd Nils Polstam, uppvaktade med en blomsterkorg och kyrkoherde Hjelte överlämnade även en blomsteruppsats från Asbo pastoratskyrkoråd. Malexanders arbetarekommun uppvaktade med blommor genom hr Oskar Karlsson. Hr Gösta Petersen, Ljunghy, och hr Sven Malmqvist, Asbo, överlämnade en blomsteruppsats från templet Birger Jari av Tempelriddarorden. Blommor och telegram anlände i övrigt under hela dagen.

ÄT NAMN- OCH TALMYSTIK

Ägnar man sig i USA. Man överför till exempel president Lincolns öde på president Kennedys och får då denna facit:

Lincoln valdes 1860, Kennedy 1960. Bägge de mördade presidenternas hustrur förlorade barn medan de bodde i Vita huset. Namnet på Lincolns sekreterare var Kennedy, medan Kennedys sekreterare hette Lincoln.

Bägge var upptagna av rasproblemet.

Bägge mördades på en fredag i sin hustrus närvaro.

I bägge fallen hette den mördade presidentens efterträdare Johnson, han var demokrat från sydstaterna och hade varit senator.

Andrew Johnson, Lincolns efterträdare föddes år 1808, Lyndon Johnson år 1908.

Lincolns mördare Booth föddes år 1839, Oswald, Kennedys mördare år 1939. Booth och Oswald var bägge från sydstaterna. Booth och Oswald döddes bägge innan de hann ställas inför rätta.

Dagens bibelord

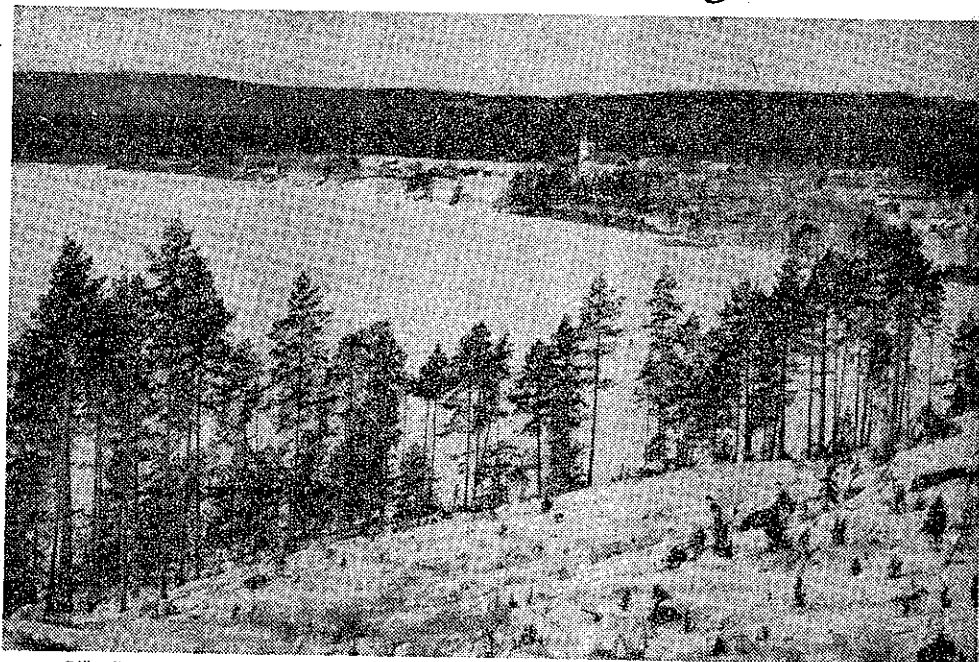
Ja, med evig kärlek har jag älskat dig; därför låter jag minnda förbliva över dig.

Jer. 31:3

Boxholmsregionen i siffror

	Folkmängd		Kommunal utdebitering
	1955	1965	
Boxholms köping	4.215	4.568	11:90
Södra Göstring	1.948	1.352	8:—
Rinna	742	505	9:80

Boxholmsregionen har 6.500 invånare men förutser stark ökning till 1970

Sjön Sommen är ett behagfullt inslag i Södra Göstring. I bakgrunden Malexander med kyrkan

I Boxholm anser vi att Boxholmsregionen har fått den mest naturliga sammansättningen, deklarerar kommunalnämndens ordförande, sågverksarbetare Per Erik Lindgren. För att Boxholm skall kunna bestå som självständig kommun, och det önskar vi självfallet, hade en annan kombination varit omöjlig. Alternativet var införlivning med Mjölbyregionen. Men när kommunblocken fastställdes, togs väl hänsyn till vår stora industri och dennas betydelse för kommunen. Det ekonomiska underlaget är ju det väsentligaste. Och vi är nöjda med sammansättningen.

Befolkningsmässigt sett blir det ju ingen stark region, fortsätter hr Lindgren. Åttatusen invånare har ju nämnts som minimum. Vår region har vid starten endast ca 6.500. Men av allt att döma kommer Boxholms tätort att utvecklas kraftigt även i fortsättningen och därför väntar vi att år 1970 ha avsevärt ökat invånarantalet. Kanske vi inte kan vänta nå upp till 8.000, men en väsentlig ökning vågar vi dock tro på. Boxholms bruk behöver t.ex. i dag öka sin styrka med mellan 70 och 100 man. Men villkoret är att bostäder kan anskaffas. Ett absolut villkor för att den väntade befolkningsökningen skall bli en realitet är därför, att inga obehagliga överraskningar inträffar beträffande byggande av bostäder.

Och det kan slås fast, tillägger hr Lindgren, att vi har byggt relativt hyggligt i Boxholm. Innevarande år t.ex. räknar vi med hundratalet nya lägenheter. I höst skall vi också börja bebygga ett nytt bostadsområde norr om Folkets park. Hundrafjorton lägenheter skall färdigställas där.

Andra byggnadsplaner finns också. Bl.a. hoppas vi få börja bygga till skolan i sommar. Det är i huvudsak högstadiet som kräver vidgat arbetsfält. Vi hade hoppats få börja bygga i vår. Men i det avse-

Kommunalordförande Per Erik Lindgren, Boxholm

det blev vi besvikna. Nu har vi löfte om att kunna köra igång vid halvårsskiftet. Och ärendet brådskar, ty lokalbehovet är angeläget. Bl.a. därför att vi ju också har Södra Göstrings högstadium hos oss.

På byggnadsprogrammet står också utbyggnad av ålderdomshemmet. Det har ju varit aktuellt att flytta pensionärer från Södra Göstring över till vårt hem. Men hur den frågan kommer att lösas, vet vi inte. Naturligtvis vill vi inte hindra Södra Göstring från att bygga ett eget ålderdomshem. Vill de bygga ett sådant, så skall de självfallet också göra det.

Gemensamma angelägenheter för den nya kommunregimen är bl.a. ordnande av brandförsvaret. Soppförbränningen måste också ordnas — i det ärendet har kontakt tagits med Mjölby, omtalar hr Lindgren.

Och så strävar vi förstås efter att få hit kompletteringsindustrier, säger kommunalordföranden till sist. Vi har försökt men inte lyckats särskilt bra. Vi har ett par industrier som sysselsätter kvinnlig arbetskraft, men dock icke i önskad utsträckning. För att få industrier fordras naturligtvis bostäder. Utan sådana ingen utveckling av kommunen, det är en sanning som man inte kan bortse ifrån.

'Sverige en oandlig Sven Stolpe hård i domen över kulturens nedbusning

— Sverige har länge varit en oandlig tundra. Den stinker, jag vill inte längre stanna i Hedenus' och Lagercrantz' kraal.

Så uttrycker sig till dr Sven Stolpe, och han syftar på den moraliska dekadensen, som han menar är på väg att undergräva vår sedliga välfärd. Min innersta önskan är att få flytta till Bayern — jag har redan sett på ett hus där, säger han. Men detta torde dock vara ställt på framtiden. Sedan några år tillbaka är han ägare av det smyckevackra Stjärnesand utanför Målexander vid sjön Sonnen, och han är tämligen nybliven gymnasie lärare (lektor) i Mjölby. Det roligaste jag varit med om, säger dr Stolpe. Samtidigt förundrar han sig över hur "ofördärvade" hans elever är men befärar att ev. universitetsmiljö senare skall ge dem allvarliga skador. Exempel: Liberala studentklubben i Lund och dess sexupptåg, som Stolpe finner gentant och oövrigt.

Dr Stolpe är tills vidare rotfast i den östgötska lummigheten, men andligen är han inte den som renodlar idyllen. I trädgårdsgrönskan står visserligen en Mariabild ute i sin nisch — författaren är som bekant katolik — och höstligt kvardröjande fågelkvitter kring den plats, där man brukar fira mässa, ger illusionen av ombonad ro. Men detta är inte hela sanningen. Sven Stolpe har från ateism kämpat sig fram till kristen uppfattning — och fortfarande ställer han gärna mänskliga och religiösa frågor, som svider och oroar.

Som nu detta om en viss del av den moderna litteraturen och pressen, speciellt sådana saker som Kärlek I och II m.m. i genren. Dr Stolpe:

— Rena trasket! Att man vill ha större utrymme för nakenhet och sinnlighet är en sak. Det kan försvaras. Men pornografin är oförsvärbar. Den degraderar människan. Lundastudenternas auktion på uppförstörade pissioarteckningar och Ord och Bilds sexnummer är det vidrigaste och mest blamanta som hänt i modern svensk kultur.

Sven Stolpe chockerar gärna med ord. Det gör han nu:

— Mätte kineserna snart komma nedramlande från skyn och låra denna fräcka unga pöbel hut!

● Lössläpphet blir "kultur"

Dr Stolpe reagerar också häftigt mot att lössläppheten inte minst i en del av storstadspresen har som han menar upphöjts till rang och värdighet av "kultur". Han tvekar inte att karaktärisera en del av detta som "draksädd". Det är ingen tvekan om, menar han, att både denna och vissa litterära utsvävningar både direkt och i det undermedvetna gett resultat som förskräcker. Stolpe illustrerar med en sann historia:

En gymnasist bad föräldrarna att få ta hem en flickvän till sig, men föräldrarna sa nej. Efter en tid meddelade han: flickan skall ha barn. Då fick hon komma, och man ordnade giftermål. Men förbindelsen höll inte stort längre än tills barnet var fött. Paret separerade, och farfar fick bli barnvakt. När en släkting förebrädde den unge pappan, var denne helt oförstående. Någon anledning till ansvar ansåg han sig inte ha. Utvecklingen var ingalunda onaturlig, menade han och motiverade — med en kulturartikel från en storstadstidning. Att göra så går visst an, tyckte han.

Romantriologi kommer Trycks inte på svenska

Sven Stolpe kunde med en lätt raljant anstrykning kallas för dussin-författare — t. o. m. i flertalet bemärkelse. Men epitetet gäller i så fall endast kvantiteten; Stolpe har nämligen gett ut ett 70-tal böcker. De flesta av dem har skrivit mellan sex och nio på morgonen. Trots skolarbetet håller han på med det. Jag har gott om tid, säger han.

tundra, som stinker!

— Den nya skolan är f. n. en smula i gungning men blir i framtiden utomordentlig, menar dr Stolpe. Ännu så länge saknas i stor utsträckning lärare med den nya hållning, som krävs. Också böcker! Jag har sett moderna läroböcker i 1800-talets historia, som är rent komiska. De är typografiskt omöjliga, pedagogiskt talanglösa, suddiga, mångordiga, oklara — med massor av termer som eleverna inte begriper. Inom den nya ramen kan man med säkerhet komma elevernas personligheter närmare än förr — då lärarna mest var docerande knarrgubbar!

Till den sistnämnda kategorin hör Sven Stolpe avgjort inte, även om han var närmare 60 år då han blev skoman. Om hans lektioner berättas, att de har must, äskädighet och färg.

● Högkyrkligt och frikyrkligt

Stolpe blev katolik efter ett mel-lanspel inom som det då hette Ox-fordgrupprörelsen. Men han har också protestantiska utblickar. Behövs det en ny reformation?

— Jag gläder mig åt att påvarna nu knäcker den romerska kurian, betonar dr Stolpe. Den har alltför länge fått spela sitt fula spel. Det italienska inflytandet måste minska. Det riktiga hade varit om påvarna stannat i Avignon. En reformation av katolska kyrkan blir säkert aktuell men om den därigenom kommer protestantismen närmare, är osäkert. Jag tror saken blir löst på annat sätt: protestanterna accepterar barnbegränsning och går därmed tillbaka. Samtidigt ökar katolikerna. En kyrka, som accepterar fria preventivmedel och aborter, förtärlar sig själv!

Sven Stolpe är övertygad beundrare av svensk högkyrklighet. Biskop Glertz ger han höga lovord. Men samtidigt är han glad över vissa klara tendenser inom frikyrkligheten. Han tror att det i de kretsarna växer upp en ny generation, som kan ge värdefull motvikt till dekadensen.

Svenska kyrkan är "medeltyp" kritiserar Stolpe i speciellt ett avseende. När man finner att moralnormerna har sänkts bland folk i gemen, rättar kyrkan gärna sina betingelser efter det — i stället för tvärtom. På det sättet medverkar man till att sätta ut moraliska begrepp och dogmer.

● Predikan om helvetet

Mycket inom kyrkan har blivit konturlöst, tyckte Stolpe. En kyrka som inte klart och tydligt kan svara på frågan om Kristus verkligen har uppstått, om Maria var jungfru-föderska, om underverk skedde i bibeln eller har skett senare — en sådan kan man inte med sanningsvilja och samvete stå kvar i, anser han.

Sven Stolpe vill också i så stor utsträckning som möjligt tolka bibeln bokstavligt. Det gäller bl. a. läran om förtäppelsen. Det bör klart sägas ifrån att den som lever i själviskhet och inte tar vara på Guds kallelse får ta konsekvensen. Den är vad bibeln kallar helvetet.

● En annan sida

Men allt detta ger bara en liten del av Sven Stolpes mångfasetterade personlighet. Han visar inte bara de knutna nävarna, och han sysslar inte bara med andliga och intellektuella övningar. På Stjärnesand säteri men anor från 1600-talet har han och familjen en fängslande miljö och möjlighet till avkoppling. Han ägnar sig med för tjuusning åt röding- och gäddfiske i Sommens fjällsjöklara vatten. Och vackra kvällar tar han gärna med sina gäster i motorbåten ut på sjön. Då ser han främst stjärnorna, som tändrar över all världens skräp.

Pitter.